

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Vanhustyön koulutusohjelma / geronomi

Jaana Venäläinen

ESTEETTÖMYYSKARTOITUS JA ESTEETTÖMYYSOHJELMAN TUOTTAMI-
NEN KOUVOLAN KAUPUNGILLE

Opinnäytetyö 2013

TIIVISTELMÄ

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Vanhustyön koulutusohjelma

VENÄLÄINEN, JAANA

Esteettömyyskartoitus ja esteettömyysohjelman tuottaminen Kouvolan kaupungille

Opinnäytetyö

38 sivua + 3 liitesivua

Työn ohjaaja

Merja Nurmi, lehtori

Toimeksiantaja

Vammaisneuvosto, Kouvola

Tammikuu 2013

Avainsanat

esteettömyys, esteellisyys, esteettömyyskartoitus

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön ensisijainen tarkoitus oli kartoittaa Kouvolan kaupungin esteettömyyden tila. Toisena tavoitteena oli tuottaa esteettömyysohjelma Kouvolan kaupungille.

Esteettömyyskartoitus tehtiin lähettämällä kyselylomakkeet esteettömyyden tilasta eri sidosryhmille ja kotihoidon tiimeille sekä Gå-tur- menetelmällä tehtävillä kävelykierroksilla. Kyselylomakkeiden avulla oli tarkoitus saada Kouvolassa liikkuvilta henkilöiltä tietoa heidän kokemistaan esteellisistä paikoista ja kävelykierrosten avulla kartoittaa luotettavasti ja tarkasti esteettömyyden tila pienessä ajassa. Kävelykierrokset tehtiin eri sidosryhmistä kootun ryhmän kanssa. Ryhmässä oli osallistujia vanhus- ja vammaisneuvostoista. Kyselylomakkeen palautti 20 henkilöä, ja kävelykierrokset onnistuivat ennakkoon tehdyn suunnitelman mukaisesti.

Esteettömyyskartoitus onnistui odotusten mukaisesti. Esteettömyysohjelma hyväksyttiin vammaisneuvostossa, perusturvalautakunnassa, teknisessä lautakunnassa sekä opetus- ja kasvatustalautakunnassa. Esteettömyysohjelma valmistui 2011 ja tulee parantamaan Kouvolan kaupungin esteettömyyttä kaupunkiin perustetun seurantaryhmän johdolla.

ABSTRACT

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

University of Applied Sciences

Elderly Care

VENÄLÄINEN, JAANA

Mapping Accessibility and Producing Accessibility Program to the City of Kouvola

Bachelor's Thesis

38 pages + 3 pages of appendices

Supervisor

Merja Nurmi, Senior lecturer

Commissioned by

Council for the disabled, Kouvola

January 2013

Keywords accessibility, disqualification, accessibility mapping

The primary goal of this functional Bachelor's thesis is to map the state of accessibility within the City of Kouvola. The secondary goal is to produce an accessibility program to the City of Kouvola.

The mapping of the accessibility was carried out by sending questionnaires concerning the state of accessibility to interest groups and teams of home care as well as by walking around by Gå tur-method. The intention of the questionnaires was to receive information from the people moving around the city regarding the places they felt disqualified inside the city of Kouvola. The goal of the walking tours was to reliably and accurately map the state of accessibility under a short period of time. We went on tours on foot with a group comprised of different interest groups. The groups comprised of representatives of councils for the elderly and the disabled. The questionnaires were returned by 20 people and the tours succeeded as expected.

The accessibility mapping worked out as planned. The accessibility program was approved by the council for the elderly, the basic security board, the technical board and the teaching and education board. The accessibility program was completed in 2011 and it is to improve the accessibility of the city of Kouvola led by the congregation group founded within the city.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	6
2	TYÖN TAVOITE, KARTOITUKSEN RAJAUS JA MENETELMÄT	6
2.1	Työn tavoite	6
2.2	Kartoituksen rajaus	7
2.3	Kartoitusmenetelmät	7
2.4	Toiminnallinen opinnäytetyö	8
3	KOUVOLAN KAUPUNGIN JA TOIMEKSIANTAJAN ESITTELYT	9
3.1	Kouvola	9
3.2	Kouvolan kaupungin vammaisneuvosto	10
4	ESTEETTÖMYYS	10
4.2	Kouvolassa aiemmin toteutetut toimet esteettömyyden saavuttamiseksi	11
4.3	Kouvolan kaupungin vammaispoliittinen ohjelma 2010	12
4.4	Kouvolan kaupungin ikäpoliittinen ohjelma 2009–2012	13
5	ESTEETTÖMYYYTTÄ EDELLYTTÄVÄT KOHDERYHMÄT	13
5.1	Ikääntyvät	14
5.2	Aistivammaiset	16
5.2.1	Näkövammaiset	17
5.2.2	Kuulovammaiset	17
5.3	Liikuntavammaiset	18
5.4	Lyhytkasvuiset	18
5.5	Kehitysvammaiset	18
5.6	Allergiset	19
5.7	Mielenterveysongelmaiset	19
6	ESTEETTÖMYYSKARTOITUKSEN TOTEUTUS	19
6.1	Työryhmän palaverit	20

6.2	Kysely sidosryhmille	21
6.3	Kävelykierrokset Kouvolan kaupungin eri osissa	21
6.3.1	Anjala, Inkeroinen ja Myllykoski	22
6.3.2	Vanha Kouvola	23
6.3.3	Elimäki ja Koria	24
6.3.4	Kuusankoski	25
6.3.5	Jaala ja Valkeala	26
6.4	Kävelykierrosten antia	26
7	ESTEETTÖMYYSOHJELMAN LAATIMINEN	27
7.1	Esteettömyysohjelman kustannukset	29
8	PALAUTE ESTEETTÖMYYSOHJELMASTA	30
9	POHDINTA	30
	LÄHTEET	35
	LIITTEET	
	Liite 1. Esteettömyyskartoitus- kyselylomake	
	Liite 2. Kouvolan esteettömyysohjelman sisällysluettelo	

1 JOHDANTO

Esteettömän ympäristön merkitys tulee kasvamaan väestön nopean ikääntymisen johdosta. Vuoteen 2030 mennessä yli 65 vuotiaiden osuus väestöstä kasvaa 25 %:iin väkiluvusta. Samalla ajanjaksolla yli 75 vuotiaiden määrä nousee 700 000:een. Vaikka liikkumisesteisyys liittyy usein ikääntymiseen, vammaan tai sairauteen, niin ongelma koskettaa meitä kaikkia jossakin elämän vaiheessa. Esimerkiksi pienten lasten tai raskaiden kantamusten kanssa liikkuvat kohtaavat monenlaisia esteitä ja arviona on, että ihmiset ovat elinajastaan noin 40 % jollakin tapaa liikkumis- ja toimintarajoitteisia. (Liikenne- ja viestintäministeriö 2003, 6.) Ruonakosken mukaan (2004,7) Suomen väestö vanhenee vauhdilla tulevina vuosikymmeninä. Vuonna 2000 suomalaisista oli 15 prosenttia täyttänyt 65 vuotta, mutta vuonna 2030 jo yli 26 prosenttia väestöstä kuuluu tähän ikäryhmään eli useampi kuin joka neljäs. 65 vuotta täyttäneiden määrä kasvaa vajaasta 800 000:sta 1,4 miljoonaan eli se merkitsee noin 600 000 ikäihmisen lisäämistä. Muuallakin Euroopassa on kehitys samansuuntainen, mutta Suomessa väestön ikärakenteen muutos on Euroopan nopeimpia.

Tässä toiminnallisessa opinnäytetyössä suoritin tutkimustehtävänä Kouvolan kaupungin esteettömyyden kartoituksen ja laadin sen pohjalta Kouvolan esteettömyysohjelman 2011. Esteettömyys on aiheena hyvin laaja ja tässä työssäni katson esteettömyyttä enemmän ikääntyneiden näkökulmasta, koska opiskelen geronomiksi ja opintoni sisältävät vanhustyön monipuolisen osaamisen. Ikäihmisen voimavarat voivat olla vahvat tai hyvinkin hauraat, jolloin esteetön ympäristö tulee itsenäisen elämisen suhteen hyvin tärkeäksi osaksi arkipäivää. Monet ikääntyvät ihmiset joutuvat käyttämään apuvälineenä rollaattoria tai pyörätuolia, joten heille nämä asiat ovat tärkeitä. Esteettömyysohjelman tilaajana toimi Kouvolan vammaisneuvosto yhdessä kaupungin kanssa, joten katson esteettömyyttä työssäni myös muiden ihmisryhmien kautta.

2 TYÖN TAVOITE, KARTOITUKSEN RAJAUS JA MENETELMÄT

2.1 Työn tavoite

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää Kouvolan kaupungin esteettömyyden tila ja tehdä sen pohjalta Kouvolan kaupungin esteettömyysohjelma 2011. Esteettömyys ja sen kartoittaminen ovat tärkeä osa Kouvolan kaupungin visiota, johon on tavoitteeksi asetettu, että vuonna 2015 Kouvola on esteetön kaupunki, jossa

kaikkien ihmisten liikkuminen ja toimiminen on turvallista, omatoimista ja sujuvaa. Uusi kaupunkistrategia ja vammaispoliittinen ohjelma 2010 tukevat kouvolaisten esteettömyyttä arjessa.

2.2 Kartoituksen rajaus

1.1.2009 Anjalankoski, Elimäki, Jaala, Kouvola, Kuusankoski ja Valkeala yhdistyivät uudeksi Kouvolaaksi. Uudessa Kouvolaassa asuu noin 87 560 ihmistä. Sen pinta-ala on 2 871 km², josta 328km² on vesistöjä. Väestötiheys on 34,7 asukasta/km². Kouvolan keskustaajamassa asukkaita on 49 870. (Tilastotietoja.)

Kouvolan kaupungin pinta-ala on niin suuri, että jouduimme toimeksiantajani kanssa rajaamaan esteettömyyskartoituksen Kouvolaan liittyneiden kuntien keskustoihin, joita tässä kartoituksessa on mukana yhdeksän. Kartoitimme Anjalan, Elimäen, Inkeröisten, Jaalan, Kouvolan, Korian, Kuusankosken, Myllykosken ja Valkealan keskustojen kulkuväylät ja palveluiden saatavuuden. Keskityimme kaupungin tuottamiin palveluihin ja niiden saatavuuteen, koska yksityisten yritysten toimintaan ja palvelujen saatavuuteen on vaikea puuttua. Tarkoitus on lähettää kirjeet yksityisille palvelujen tuottajille kuten esimerkiksi kaupat ja kampaamot, jotta he huomioisivat esteettömyyden kiinteistöissään. Moniin liikkeisiin johtavat jyrkät portaat ilman luiskia, joten niihin ei liikuntarajoitteiset pääse. Esteettömyysohjelmaan yksityisten kohteista liitettiin joitakin pankkiautomaatteja ja seurakuntien palvelujen saatavuuksista esteelliset kohteet.

2.3 Kartoitusmenetelmät

Kartoitusmenetelminä käytimme kyselylomaketta (liite 1) ja kävelykierroksia Gåturmenetelmän avulla valituissa kohteissa. Kyselylomakkeet lähetettiin helmikuussa 2011 eri sidosryhmille ja kotihoidon tiimeille. Ajattelimme tällä tavalla saada tarkkoja tietoja niiltä ihmisiltä, jotka kaupungilla kulkevat ja havainnoivat päivittäin esteellisyttä.

Kävelykierrokset eri kaupungin osissa toteutettiin Gåtur – menetelmällä, jossa mennään ryhmänä paikan päälle arvioimaan asuinaluetta systemaattisesti. Ohjattu kävelyretki koostuu ryhmäkävelystä ja -keskustelusta. Menetelmä räätälöidään aina tilanteen mukaan. Ohjattu kävelyretki on vanha ympäristöpsykologinen menetelmä. Samaa versiota on sovellettu Tanskassa ja Ruotsissa asuinalueiden arviointiin, jolloin kävelyret-

kestä on käytetty nimeä gatur. Ryhmään valitaan erilaisia näkökulmia edustavia henkilöitä ja ryhmän koon pitäisi olla alle 10 henkilöä. Ryhmässä voi olla osallistujina mm. paikan asukkaita, suunnittelun ammattilaisia ja eri intressitahojen edustajia. (Kaaaja & Kyttä 2001, 28.) Kävelyretkeen on helppo osallistua myös ikäihmisten kanssa. Mikäli kävelyretkeen on tulossa yli kymmenen henkilö, on hyvä jakaa ryhmä pienempiin joukkoihin. (Halttunen-Sommardahl 2008,19.)

Ennen kävelyretken aloitusta suunnitellaan reitti ja valitaan pysähdyspaikat. Pysähdyspaikat valitaan niin, että niistä saadaan merkityksellistä tietoa, jotka kirjataan ylös. Retken jälkeen pidetään sisätiloissa 1½–2 tunnin keskustelu, jossa käsitellään reittiä kohde kerrallaan. Osallistujat kertovat havaintojaan joista keskustellaan. (Kaaaja & Kyttä 2001, 28; 4V-hanke; Halttunen-Sommardahl 2008,19.)

Menetelmässä on mahdollisuus monenlaisiin variaatioihin. Osallistujat voivat jututtaa alueen asukkaita tai he voivat kuvitella itselleen rooleja kuten esimerkiksi rollaattorin kanssa kävelevä vanhus. Kävelykierrokselle voidaan ottaa mukaan erilaisia välineitä kuten pyörätuoli tai lastenvaunut, joiden avulla havainnollistetaan liikkumisen esteitä. (Kaaaja & Kyttä 2001, 28)

Menetelmästä saaduissa kokemuksissa on hyviä ja huonoja puolia. Plussana pidetään mm. paikan päälle menoa, asukkaiden ja suunnittelijoiden vuoropuhelua, ihmisten erilaisten näkökulmien esille tuloa ja runsaan tiedon saantia lyhyessä ajassa. Miinuksena koetaan mm. tulosten manipuloimisen mahdollisuutta valitsemalla tarkoitushakuisesti henkilöitä kävelyretkelle, edustavuutta ja kirjaamisen tarkkuutta, jotta myöhemmin muistetaan mitä kukin sanoi. (Kaaaja & Kyttä 2001, 29)

2.4 Toiminnallinen opinnäytetyö

Vaihtoehto tutkimukselliselle opinnäytetyölle ammattikorkeakouluissa on toiminnallinen opinnäytetyö, jonka tuloksena voi esimerkiksi olla ammatilliseen käyttöön suunnattu ohjeistus, ohje tai opastus, kuten perehdyttämisopas, ympäristöohjelma tai turvallisuusohjeistus. Toiminnan tuotoksena voi olla myös jonkin tapahtuman järjestäminen. (Villikka & Airaksinen 2003, 9.) Toiminnallisessa opinnäytetyössä on suosituksena, että sille löytyisi toimeksiantaja, jolloin opinnäytetyön ja - prosessin avulla voi osaamisensa näyttää laajemmin ja saa mahdollisuuden herättää työnantajien kiinnostuksen omaa persoonaansa kohtaan. (Villikka & Airaksinen 2003, 16.)

Opinnäytetyöni toimeksiantajana toimii Kouvolan kaupungin vammaisneuvosto yhdessä Kouvolan kaupungin kanssa. Opinnäytetyöni tuotoksena syntyi Kouvolan kaupungin esteettömyysohjelma 2011.

Vilkan ja Airaksisen (2003, 18) mukaan toimeksiannetun opinnäytetyön vaarana ovat työn laajeneminen mittavammaksi kuin sille itse asetetut alkuperäiset tavoitteet ja ammattikorkeakoulun asettamat opintoviikkomäärät edellyttävät, joten on hyvä jo aiheita ideoissa pohtia ammatillisen kasvun näkökulmasta, millaisiin mittoihin työsaattaa laajeta ja ovatko omat henkilökohtaiset valmiudet ja voimavarat riittävät toimeksiantoon sitoutumiseen, jos työ osoittautuukin laajemmaksi kuin on ensin ajatellut.

Tehdessäni tätä opinnäytetyötä kiinnostuin esteettömyydestä uudella tavalla. Aiemmin ajattelin esteettömyyden liittyvän ainoastaan liikuntavammaisuuteen ja siinäkin lähinnä pyörätuolien käyttäjiin. Aiheena esteettömyys oli minulle uusi, ja koin esteettömyyskartoituksen teon hyvin haasteellisena. Kouvolan kokoisen kaupungin esteettömyyden kartoittaminen oli suuri ja mielenkiintoinen tehtävä, joten lähdin siihen mielelläni. Kartoituksen teon jälkeen minulle on jäänyt tavaksi tarkkailla ympäristöäni ja sen esteellisyttä. Kaupungilla kulkiessani pohdin ja tarkkailin ikääntyneiden näkökulmasta kulkemisen helppoutta ja uskallan kertoa mielipiteitäni kohteiden omistajille, koska ikääntyvien ihmisten tarpeet ovat tulleet koulutukseni ohella minulle vielä tärkeämmiksi puolustaa kuin aikaisemmin.

3 KOUVOLAN KAUPUNGIN JA TOIMEKSIANTAJAN ESITTELYT

3.1 Kouvola

Kouvola on noin 87 000 asukkaan kaupunki Kymenlaaksossa. 1.1.2009 Anjalankoski, Elimäki, Jaala, Kouvola, Kuusankoski ja Valkeala muodostivat uuden Kouvolan. Kouvola muodostuu maaseudusta ja kaupunkialueista, jotka sulautuvat hyvin yhteen. Alueen läpi mutkitteleva Kymijoki antaa oman leimansa maisemaan ja samalla se auttaa alueella olevia metsäteollisuuden yrityksiä työllistämään paikkakunnan ihmisiä. (Tietoa Kouvolasta.)

Toinen vahva liikenteellinen elementti on rautatie. Kouvola on Euroopasta Aasiaan johtavan Trans-Siperian radan läntinen päätepiste ja Suomessa ehkä merkittävin riste-

ysasema. Pietarista tuleva Allegro niminen juna pysähtyy ensimmäisen kerran Kouvolassa matkallaan Helsinkiin. Matka Kouvolaan Helsinkiin taittuu junalla reilussa tunnissa. (Tietoa Kouvolaan.)

Luontomatkailuun löytyy Kouvolaan eteläisen Suomen parhaimpia maastoja. Alueella sijaitsee Repoveden kansallispuisto, joka soveltuu erinomaisesti vapaa-ajan virkistyskäyttöön. Kouvolaan sijaitsee Suomen suurimpiin kuuluva Vekaranjärven varuskunta sekä Utissa sijaitsevat helikopteritoiminnot. (Tietoa Kouvolaan.)

3.2 Kouvolaan kaupungin vammaisneuvosto

Kouvolaan vammaisneuvosto on Kouvolaan kaupungin ja sen alueen vammaisten ja vammaisjärjestöjen yhteistyöelin. Vammaisneuvostoon valitaan 13 jäsentä ja kullekin oma varajäsen nelivuotiskaudeksi. Valinnat suorittaa kaupungin valtuusto. Jäsenistä on 10 vammaisjärjestöjen esittämiä eri vammaisryhmistä ja kolme kunnan viranhaltijaa, jotka tulevat koulutoimesta, teknisestä toimesta ja perusturvasta. Kaupungin valtuusto nimeää kahdeksi vuodeksi kerrallaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan. Tellervo Koskela toimii puheenjohtajan 2011–2012 ja Keijo Kaskiaho toimii varapuheenjohtajana. Vammaisneuvosto kokoontuu kuusi kertaa vuodessa. (Koskela 2012.)

4 ESTEETTÖMYYS

Esteettömyys mielletään usein rakennetun ympäristön esteettömyydellä, mutta todellisuudessa esteettömyys on paljon laajempi kokonaisuus. Esteettömyydestä voidaan puhua silloin, kun kaikki kansalaiset voivat sujuvasti osallistua työntekoon, harrastuksiin, kulttuuriin ja opiskeluun. Palvelujen saatavuus, tiedon ymmärrettävyys, välineiden käytettävyys ja osallistuminen itseään koskevien asioiden päätöksen tekoon tasavertaisesti kuuluvat myös esteettömyyteen (Esteettömyys.) Kaikkien ihmisten tulee saavuttaa peruspalvelut ja niihin liittyvä informaatio. Vammais- ja vanhuspolitiikan periaatteita osallisuudesta ja itsenäisestä selviytymisestä edistetään parhaiten sisällyttämällä tasa-arvopyrkimys osaksi kaikkea hallintoa ja päätöksentekoa. Perustuslaki edellyttää syrjivien käytäntöjen poistamista sekä aktiivista toimintaa yhdenvertaisuuden edistämiseksi. (Liikenne- ja viestintäministeriö 2003,6.)

Esteettömyys ei ole pelkästään luiskien rakentamista, vaan erilaisten käyttäjien näkökulmasta kokonaisvaltaista huomioimista ja koko yhteiskunnan eri sektoreiden esteet-

tömyyttä. Esteettömyydellä on erilaisia kriteereitä vammausasteesta, henkilön elämän vaiheesta ja elämän tilanteesta riippuen. Esteettömyyden rinnalla sosiaalisesti kestävä kehitys ovat käytettävyys ja saavutettavuus. Palvelujen äärelle on myös päästävää, eikä tieto sen olemassaolosta ainoastaan riitä. Esteettömyys onkin usein ekologisesti ja taloudellisesti kestävä ja kustannustehokasta. (Haarni 2006, 30.)

4.1 Miksi esteetöntä?

Maailmassa ei ole kahta samanlaista ihmistä, vaan olemme kaikki yksilöitä ja tämän vuoksi eroavaisuuksien kirjo on suuri. Meidät erottaa toisistamme monet piirteet. Ihmisiä on pitkiä ja lyhyitä, lihavia ja laihoja, vasen- ja oikeakätisiä sekä monista eri kulttuureista tulleita, jolloin eroavaisuudet ovat geeniperimäämme. Ihmisiä on myös sairauksista tai vammoista johtuen erilaisia joko toimintakyvyltään tai ulkoiselta olemukseltaan. Esteettömyys ei ole kenellekään haitaksi, vaan se on kaikille eduksi ja sen lisäksi monelle täysin välttämätöntä. Ihmisoikeuksien myötä meillä kaikilla on oltava samat mahdollisuudet asumiseen, opiskeluun, työntekoon ja harrastuksiin. (Pesola 2009,10.)

Rakennuksen esteettömällä saavutettavuudella tarkoitetaan esteetöntä, hyvin hahmotettavaa ja havaittavaa kulkuväylää tontin tai rakennuspaikan rajalta ja autopaikoilta rakennuksen ulko-ovelle ja edelleen sisälle rakennuksen käyttötarkoituksen mukaisiin tiloihin. Rakennukseen tulee päästä hyvin myös liikkumis-, toimimis- ja suunnistautumisehden/ rajoitteisen käyttäjän. Liikkumis- ja toimimisesteettömyydellä rakennuksen sisällä tarkoitetaan kaikkien kansalaisten mahdollisuutta kulkea esteettömästi. Tämä mahdollistetaan mm. hissin tai vastaavan tasonvaihtojärjestelmän rakentamisella. Liikkumis- ja toimiesteisellä henkilöllä tarkoitetaan ihmistä, jolla on rajoittunut kyky liikkua, kommunikoida tai suunnistaa joko ikääntymisen, vamman tai jonkin sairauden takia. (Rakennustietosäätiö 2007, 8.)

4.2 Kouvolassa aiemmin toteutetut toimet esteettömyyden saavuttamiseksi

Edellisen kerran on Kouvolan esteettömyysohjelma valmistettu ja valtuustossa hyväksytty vuonna 2005. Tämän jälkeen on Kouvolan kaupunki muuttunut uudeksi Kouvolaaksi 1.1.2009, kun kuusi kuntaa: Anjalankoski, Elimäki, Jaala, Kouvola, Kuusankoski ja Valkeala yhdistyivät.

Kouvolan kaupunkivisioksi on asetettu, että vuonna 2015 Kouvola on kaikille esteetön kaupunki, jossa kaikkien ihmisten liikkuminen ja toimiminen on turvallista, omatoimista ja sujuvaa. Uusi kaupunkistrategia ja vammaispoliittinen ohjelma 2010 tukevat kouvolaisten esteettömyyttä arjessa. (Hyvinvointikertomus 2010, 18.) Kouvolan Ikäpoliittisessa ohjelmassa on myös huomioitu esteettömyys.

Kouvolaan on laadittu kaupungin toimesta arvokirja 2010, joka esittelee kaupunkilaisten valitsemien luottamushenkilöiden ja kaupungin virkamiesjohdon laatiman kaupunkistrategian. Tavoitteena on, että vuonna 2020 Kouvola on elinvoimainen ja kestävällä tavalla uudistuva luontokaupunki, jossa on hyvä asua, elää ja tehdä työtä. Moni-ilmeisen elinympäristön Kouvola on keskustan, taajamien ja maaseudun muodostama kaupunki, jonka yhdyskuntarakenne edistää hyvinvointia ja tarjoaa asumisen ja liikkumisen vaihtoehtoja sekä alueellisesti oikein sijoitetut palvelut ja tukee turvallisuutta ja esteettömyyttä arjessa. (Arvokirja 2010, 11.)

Kouvolan vammaisneuvosto on laatinut vammaispoliittisen ohjelman, jonka tavoitteena on saada kouvolaalaiset vammaiset ja pitkäaikaissairaat henkilöt yhdenvertaisiksi päätöksentekijöiksi heitä itseään sekä kuntaansa koskevissa asioissa. (Vammaispoliittinen ohjelma 2010). Kouvolan vanhuspalvelut -hankkeen osana on tehty Kouvolan Ikäpoliittinen ohjelma 2009–2012. Ikäpoliittinen ohjelma perustuu Kouvolan muutosvaiheen strategiaan, jonka lisäksi ohjelman perustana toimii STM:n ikäihmisten palvelujen laatusuositus. Kouvolan kaupungin vanhuspalvelujen visio on asetettu vuoteen 2020. Vision mukaan ikäihminen elää Kouvolaan turvallisista ja terveellisistä elämästä, jossa hänen yksilöllisyytensä, elämäkokemustaan ja voimavarojaan kunnioitetaan. (Ikäpoliittinen ohjelma 2009–2012, 17.)

4.3 Kouvolan kaupungin vammaispoliittinen ohjelma 2010

Kouvolan kaupungin vammaispoliittisessa ohjelmassa vammaisella henkilöllä tarkoitetaan henkilöä, jolla vamman tai sairauden johdosta on pitkäaikaisesti erityisiä vaikeuksia suoriutua tavanomaisista elämän toiminnoista. Ohjelman tavoitteena on saada kouvolaalaiset vammaiset ja pitkäaikaissairaat henkilöt yhdenvertaisiksi päätöksentekijöiksi heitä itseään sekä kuntaansa koskevissa asioissa. Yhdenvertaisuus saavutetaan tiedostamalla ja tunnustamalla vammaisten henkilöiden oikeudet kaikilla elämän aloilla. Vammaispolitiikan tulokset näkyvät pitkällä aikavälillä, nopeasti ei saavuteta mitään. (Vammaispoliittinen ohjelma 2010, 3–4.)

Vammaisten henkilöiden tasavertainen osallistuminen ja toiminta muihin kuntalaisiin verrattuna edellyttävät ympäristön esteettömyyttä. Hyvällä suunnittelulla ja kaavoituksella luodaan perusta viihtyisälle ja terveelliselle elinympäristölle, jossa kaikkien kansalaisten on turvallista elää. Vammaisille henkilöille suunnatut ratkaisut palvelevat myös vanhuksia ja muita toiminnaltaan rajoittuneita henkilöitä. Ottamalla huomioon vammaisten henkilöiden tarpeet jo suunnitteluvaiheessa, vältetään jälkikäteen tehtäviltä kalliilta muutoksilta. (Vammaispoliittinen ohjelma 2010, 8.) Voimassa olevat rakentamismääräykset velvoittavat kaikkien julkisten rakennuksien suunnittelussa ja rakentamisessa huomioimaan esteettömyysnäkökulmat, jolloin kaikki ihmiset vammaan tai toimintakykyyn katsomatta voivat niitä tasavertaisina käyttää (Vammaispoliittinen ohjelma 2010, 8).

4.4 Kouvolaan kaupungin ikäpoliittinen ohjelma 2009–2012

Kouvolaan kaupungin Ikäihmisten neuvosto on toiminut tärkeänä taustatyön tekijänä tälle hankkeelle. Ikäpoliittisen ohjelman teossa on kuultu ikäihmisten lisäksi yksityisiä palvelun tuottajia sekä kolmannen sektorin edustajia. (Ikäpoliittinen ohjelma 2009–2012, 2,5.) Ikäpoliittisen ohjelman keskeisin perusarvo on ihmisarvon kunnioittaminen, jolla turvataan oikeus arvokkaaseen vanhuuteen ja hyvään kohteluun riippumatta asuinpaikasta tai palvelujen tarpeesta. (Ikäpoliittinen ohjelma 2009–2012, 15.)

Ikäpoliittinen ohjelma sisältää linjauksen myös esteettömyydestä, jossa sanotaan, että asumis- ja elinympäristöjen suunnittelussa on otettava huomioon seikat, jotka mahdollistavat niissä elämisen kaikissa elämän vaiheissa. Uutta rakennettaessa tai vanhaa korjattaessa otetaan huomioon esteettömyys, toimivuus ja turvallisuus. (Ikäpoliittinen ohjelma 2009–2012, 18.)

5 ESTEETTÖMYYTTÄ EDELLYTTÄVÄT KOHDERYHMÄT

Esteettömän ympäristön tarve kasvaa jatkuvasti väestön ikääntyessä. Liikkumisesteisyys liittyykin usein ikään, sairauteen tai vammaan. Ihmisten on arvioitu olevan elinajastaan keskimäärin 40 prosenttia eri tavoin liikkumis- ja toimintarajoitteisia, joten ongelma koskettaa kaikkia. Koko kansantaloutta ajatellen esteettömämmällä ympäristöllä ja toimivilla liikennejärjestelyillä saadaan säästöjä, koska mahdollistamalla ikääntyvien ihmisten itsenäinen liikkuminen hillitään erilaisten erilliskuljetusten ja

hoivapalveluiden kasvua. Laitoshoitoa ja erilaisia kuntoutuspalveluja tarvitaan vähemmän hyvän suunnittelun ansiosta. (Liikenne- ja viestintäministeriö, 6.)

5.1 Ikääntyvät

Suomessa elää runsaat 400 000 yli 75– vuotiasta, joista puolella arvellaan olevan ongelmia liikkumisen kanssa. Liikkuminen ulkona, portaissa ja arjesta selviytymien koetaan ongelmalliseksi suuressa osassa vanhusväestöä, joskin yksilölliset erot ovat suuria. Rollaattoria käyttävä vanhus arastelee mennä kadun yli vihreillä valoilla, pelkää kaatumista, kauhistuu jyrkkiä portaita ja on näin ollen haavoittuva. (Heimonen, Mäki-petäjä-leivonen & Sarvimäki 2010, 126.) Väestö ikääntyy voimakkaasti seuraavan 20 vuoden aikana ja koko Kouvolan väestöstä yli 75 – vuotiaita vuonna 2030 on lähes kaksinkertainen määrä nykyiseen verrattuna. Kouvolan kaupungissa on tällä hetkellä noin 88 000 asukasta, joista 65 vuotta täyttäneitä on 20,2 % eli noin 17 700. (Ikäpoliittinen ohjelma 2009–2012, 3.). Kouvolan kaupungin rekisterivastaava Ulla Kujala lähetti sähköpostissa kartan, jossa on laskettuna Kouvolan väestö ikäryhmittäin ja suuralueittain 1.1.2011.

Kaupungin osa	Kokonaisväkiluku	Yli 65- vuotiaat
Anjala, Inkeroinen, Myllykoski	15 726	3473
Jaala	1752	465
Elimäki, Koria	8059	1554
Kouvola	30 060	6389
Kuusankoski	19 467	3995
Valkeala	11 530	1947

Esteettömyydellä tarkoitetaan vanhusten mahdollisuuksia sujuvaan osallistumiseen arkisissa askareissa, kulttuuritoiminnassa ja harrastuksissa. Esteettömyydellä mahdollistetaan erilaisten palvelujen ja ikääntyvien tarvitsemien välineiden saatavuus. Fyysisen ympäristön esteettömyydellä tarkoitetaan kaikille käyttäjille toimivaa, turvallista ja miellyttävää rakentamista, jolloin tiloihin on helppo päästä. Ikäihmisten palvelujen laatusuosituksessa laadukkaat asumis- ja hoitoympäristöt määritellään viihtyisiksi, turvallisiksi ja esteettömiksi. (Lähdesmäki & Vornanen 2009, 39.) Ruonakosken (2004, 9) mukaan esteetön asunto ja lähiympäristö mahdollistavat iäkkäiden liikkumisen ja arjesta suoriutumisen oman aktiivisuutensa avulla sekä omassa kodissa asumisen mahdollisimman pitkään. Rakennetulla ympäristöllä luodaan lisäksi puitteet sosi-

aaliselle elämälle, joka myös vaikuttaa ikäihmisten hyvinvointiin ja selviytymiseen arjessa.

Ikäihmisten palvelujen laatusuosituksessa (2008, 40) esteettömyydellä tarkoitetaan mm. ympäristön soveltuvuutta liikuntaesteisille ja aistivammaisille ihmisille. Esteettömässä ympäristössä pystyy liikkumaan vaivattomasti mm. pyörätuolilla, koska siinä ei ole portaita eikä tasoeroja. Valaistus, väri- ja materiaalivalinnat sekä akustiikkaan liittyvien tekijöiden suunnittelu kuuluvat myös esteettömyyteen.

ikäntyessään ihminen joutuu kohtaamaan omat fyysiset rajansa sairauksien lisääntyessä ja liikuntakyvyn heiketessä. Liikkumisen ongelmat tekevät ihmisestä haavoittuvan ja riippuvaisen toisista ihmisistä, jolloin itsemääräämisoikeus ja elämän laatu ovat uhattuina. Liikkumisen vaikeudet vähentävät fyysistä aktiivisuutta ja rasittavat mieltä, muistia, osallisuutta sekä vaikeuttavat ihmissuhteiden säilyttämistä. (Heimonen ym. 2010, 126.) Heikkisen (2003, 28) mukaan liikunta ja fyysinen aktiivisuus yhdessä uusien asioiden oppimisen kanssa ylläpitävät ja parantavat toimintakykyä iästä tai sairauksista riippumatta ja auttavat näin selviytymään arkisten asioiden tuomista vaatimuksista. Elinaika saattaa lisääntyä, ja hyvin toimiva sosiaalinen verkosto sekä saatavilla oleva sosiaalinen tuki, vahvistavat toimintakyvyn säilymistä ja parantavat elämänlaatua. Myös Karisto (1997, 7) kirjoittaa ikääntyvän ihmisen energisyyden vähentyvän eikä ikääntynyt näin ollen jaksa tehdä niin paljon kuin nuoremmat. Ikääntyvän vaivat kuten ikääntymisen seurauksetkin riippuvat paljon siitä sosiaalisesta ympäristöstä, jossa ikäännyttään.

Ikäkkäät ihmiset eroavat toisistaan toimintakykyisyydeltään, terveydeltään, elämän kokemuksiltaan sekä taloudellisilta ja sosiaalisilta voimavaroiltaan. Elämän aikana hankittu koulutus ja keskimääräistä korkeampi sosioekonominen asema johtavat hyvään terveydentilaan, kun taas vastaavasti keskimääräistä heikompi sosioekonominen asema koetaan olevan yhteydessä huonoksi koettuun terveydentilaan ja lisäävän palveluiden tarvetta. (Helin 2003, 39–40.)

Vanhukset kokevat oman kodin olevan heille enemmän kuin pelkkä asunto ja seinät. Se on kanssakäymisen paikka ja oman mielen koti, jossa on turvallista elää. Vanhus selviytyy tutussa ympäristössä arjestaan pitkään vaikka muisti heikentyisi. Vanhusten asumisessa korostuukin esteettömyys, minkä vuoksi uudisrakentamista koskevissa määräyksissä on otettava huomioon ihmisen mahdollisuus asua turvallisesti omassa

tutussa kodissaan elämänsä kaikissa vaiheissa. (Lähdesmäki & Vornanen 2009, 37.) Asuinympäristöjen esteettömyyttä ja turvallisuutta kehittämällä voidaan parantaa ikäihmisten toimintakykyä ja edistää heidän terveyttään ja hyvinvointiaan. Samalla parannetaan kotona asumisen edellytyksiä ja tuetaan ihmisen voimavarojen mukaista itsenäistä selviytymistä kotona. Tapaturman riskit pienenee ja avustajien sekä apuvälineiden tarve vähenee, jolloin vanhuksen omatoimisuus ja tasa-arvo lisääntyvät. (Ikäihmisten palvelujen laatusuositus 2008, 40; Lähdesmäki & Vornanen 2009, 39.)

Kaupunkiasumista pyritään kehittämään ikääntyville ihmisille sopivaksi huomioimalla jo asuntojen rakentamisien aikana esteettömyys, jolloin ne sopivat myös liikuntakyvyltään rajoittuneille. (Karisto 1997, 35). Kuntien taloutta ajatellen on ikäihmisten kotona asuminen myös edullisempaa kuin muissa asumisvaihtoehdoissa. Asuntojen korjaaminen iäkkäiden tarpeita vastaaviksi on järkevämpää kuin rakentaa laitoksia. Suuren ikäluokkien jälkeen vanhusten määrän taas pienentyessä, tulevat asuntoihin kohdistetut investoinnit kuten esimerkiksi hissit hyödyttämään tulevia sukupolvia, kun taas tyhjiilleen jääville laitoksille on vaikea keksiä uusiokäyttöä. (Ruonakoski 2004, 15.)

Suomen rakentamismääräyksissä suositellaan vanhuksille tarjottavaksi itsenäisen ja esteettömän asumisen vaihtoehtoja. Ihmisten toivotaan itse ryhtyvän ajoissa omaaloitteisesti suunnittelemaan vanhuuttaan ja järjestämään tarkoituksenmukaiset asuinolot. On hyvä, että tarvittaessa vanhusten asunnoissa pystyisi myös hoitajat työskentelemään sujuvasti. On tärkeää, että sosiaali- ja asuntotoimi tekisivät yhteistyötä niin, että liikuntarajoitteiset, pitkäaikaissairaat, vammaiset ja vanhukset saisivat itselleen esteettömän ja tarkoituksen mukaisen asunnon silloin, kun eivät enää itsenäisesti selviydy omassa kodissaan. (Lähdesmäki & Vornanen 2009, 37.)

5.2 Aistivammaiset

Aistivamma on aistin toimintaa heikentävä tai sen estävä vamma, joka voi olla synnynäinen tai myöhemmin esimerkiksi sairauden tai onnettomuuden seurauksena kehittynyt. Aistit heikkenevät yleensä myös iän myötä. Aistivammoiksi luetaan näkö- ja kuulovammat.

5.2.1 Näkövammaiset

Henkilö määritellään näkövammaiseksi silloin kun hänen paremman silmän laseilla korjattu näöntarkkuus on heikompia kuin 0,3 ja sokeaksi, jos paremman silmän laseilla korjattu näöntarkkuus on alle 0.05 tai näkökenttä supistunut halkaisijaltaan alle 20 asteeseen, tai jos toiminnallinen näkö on jostain muusta syystä vastaavalla tavalla heikentynyt. Heikkonäköiset ihmiset voivat nähdä eri tavoin: vaikka ihminen ei näe lukea, hän pystyy liikkumaan ilman valkoista keppiä tai jäljellä olevan tarkan näön avulla hän kykenee lukemaan, mutta ei näe ympäristöään. Heikkonäköisyyteen liittyy myös hämäräsokeutta ja häikäistymisherkkyyttä. Täydellinen sokeus on kuitenkin harvinaista. (Näkövammaisten keskusliitto ry; Malm, Matero, Repo & Talvela 2004, 298.)

Suurimmalla osalla suomalaisista ikääntyneistä säilyy normaali näkökyky. Monet sairaudet kuitenkin heikentävät näköä ikääntyneillä mm. diabetes, perinnölliset verkkokalvosairaudet, glaukooma, verkkokalvon verenkiertohäiriöt ja harmaakaihi, mutta myös jo lapsilla voivat sairaudet diabetesta lukuun ottamatta aiheuttaa näkövamman. (Heikkinen & Rantanen 2008, 171–172.)

5.2.2 Kuulovammaiset

Kuulovammaisiksi luetaan huonokuuloiset, kuuroutuneet ja kuurot. Kaikille kuulovammaisille näköaisti korvaakin puuttuvaa kuuloa. Näköaisti on erityisen tärkeä täysin kuuroille, kun taas hyvä akustiikka on tärkeä huonokuuloisille. Kaikille kuulovammaisille on tärkeää hyvä ja häikäisemätön valaistus erityisesti kommunikaatitilanteissa. Huonokuuloisilla on usein kuulolaite ja he pystyvät lukemaan puheen huulilta. Heille äidinkieli on puhuttu kieli. Se on myös elämänsä aikana kuuroutuneiden äidinkieli. He kommunikoivat viitotun puhekielen avulla, lukevat huulilta tai käyttävät viittomakieltä. (Kuulovammat.)

Ikääntyneiden kuulon aleneminen tuo mukanaan monta toimintakykyä vaikeuttavaa tekijää. Tavallisimpia ikääntyvien kertomia kuulo-ongelmia ovat puheen kuuleminen, mutta siitä ei saa selvää, ympäristön häly tai tilan kaikuminen vaikeuttaa kuulemistä, kovat äänet tuntuvat pahalta ja sanat säröytyvät, ei kuulla korkeita ääniä (mm. palovaroitin, ovikello, puhelin), pitkään kuunteleminen väsyttää ja aamulla virkeänä saa paremmin selvää. (Heikkinen & Rantanen 2008, 163.) Ikähuonokuuloisuus on yleisin

kuulovikojen aiheuttaja eikä sille ole parannuskeinoja. Jopa kahdella kolmasosalla 75– vuotiaista on kuulovaikeuksia. Ikääntyvä ihminen ei saata itse huomata kuulon heikentymistä ennen kuin se vaikeuttaa päivittäistä toimintaa. Puheen voi kuulla melko hyvin, mutta kaikista sanoista ei saa selvää ja tästä voi olla seurauksena väärin ymmärryksiä keskustelujen aikana. (Ikäkuulo.)

Huonokuuloisten määrä on kasvussa ikähaitarin molemmista päistä. Iän myötä kuulo usein heikkenee. Erilaiset kuuloviat ovat yleisempiä terveysongelmia. Jonkinasteinen kuulon alenema arvioidaan olevan noin 750 000 suomalaisella. Noin 300 000 hyötyisi kuulo-kojeen käytöstä. Säännöllisesti kuulokojetta käyttää noin 50 000 henkilöä. Huonokuuloisten määrä kasvaa, kun väestö ikääntyy ja toisaalta nuorten kuuloon kohdistuu uusia uhkia. (Huonokuuloisuus lisääntyy.)

5.3 Liikuntavammat

Vammaisuuden muodoista yleisin on liikuntavammaisuus. Liikkumista voivat rajoittaa monet tilapäisetkin tekijät kuten vamman tai sairauden vioittuma tai jälkitila. Pitkäaikainen liikkumista vaikeuttava tila voi tulla tapaturmaisesti tai syynä voi olla synnynäinen kehityshäiriö tai vaurio. Liikuntavammaiseksi voidaan määritellä henkilö, joka sairauden tai tapaturman aiheuttaman vamman vuoksi ei kykene liikkumaan itsenäisesti tai ilman apuvälineitä. (Malm, Matero, Repo & Talvela 2004, 253.) Ikääntymisestä johtuvat muutokset voivat myös aiheuttaa liikkumista vaikeuttavan vamman.

5.4 Lyhytkasvuiset

Ihmistä sanotaan lyhytkasvuiseksi silloin kun hänen pituuskasvunsa eroaa merkittävästi kasvuiässä suhteessa ikätovereihinsa. Aikuiseksi tultua on pituus alle 140 - 150 cm. Lääketieteellisiä syitä lyhytkasvuuteen on useita, kuten luuston muodostumisen tai luissa olevien kasvuvyöhykkeiden häiriö, kromosomimuutos, hormonihäiriö, sisäelimien sairaus jne. (Invalidiliiton Lahden kuntoutuskeskus; Heikkinen, Lahtinen & Paananen 1999, 6.)

5.5 Kehitysvammat

Kehitysvamma on vamma ymmärtämis- ja käsityskyvyn alueella. Kehitysvamma ilmenee ennen 18 vuoden ikää. Suomessa on arviolta noin 40 000 ihmistä, joilla on ke-

hitysvamma. Vammaan voi olla monia syitä. Se voi kehittyä jo ennen syntymää tai tulla synnytyksen yhteydessä muodostuvista vaurioista. Erilaiset tapaturmat tai lapsuusiässä kohdatut sairaudet voivat olla syynä kehitysvammaan. Kehitysvamma ei ole sairaus vaan se on vaurio tai vamma, jonka syytä ei läheskään aina pystytä selvittämään. Useimmiten kehitysvamma haittaa arkipäivistä selviytymistä. Arki sujuu sitä sujuvammin, mitä paremmin yhteiskunta on suunniteltu. Monilla kehitysvammaisilla ihmisillä on myös muita vammoja, jotka voivat vaikeuttaa puhumista tai vuorovaikutusta toisten ihmisten kanssa. (Kehitysvammaisten tukiliitto ry.; Malm, Matero, Repo & Talvela 2004, 165.)

5.6 Allergiset

Noin miljoonalle suomalaiselle hengityssairaus on arkipäivää. Puhdas sisäilma on tärkeää terveyden, viihtyvyyden ja hyvinvoinnin kannalta kaikille hengityssairauksista kärsiville, mutta myös terveille ihmisille. Rakennuksissa voi olla home- ja kosteusvaurioita, jotka voivat aiheuttaa erilaisia terveyshaittoja. Niin julkisten rakennusten kuin oman kodinkin puhtaasta ja raikkaasta sisäilmasta tulee huolehtia hyvin. Erilaisille mikrobeille (esimerkiksi home) altistuminen aiheuttaa monille terveyshaittoja. Terveyshaittoja voi tulla myös ulkoilmasta mm. katupölystä tai rakenteista peräisin olevista kaasumaisista aineista. (Hengityслиitto.)

5.7 Mielenterveysongelmaiset

Turvallinen ja hyvässä kunnossa oleva asuinympäristö ja palveluiden saatavuus tukevat mielenterveyttä. Suomalaiset ovat tottuneet luontoon ja haluavat asua sen läheisyydessä. Asuinympäristön pitää olla itselle sopiva ja mieluinen, jolloin se lisää mielen hyvinvointia. Riittävät palvelut ja sopivat tukiverkot lähellä pitävät elämän mielekkäänä. Esteettinen ja sosiaalisten kanssakäymisten mahdollistama ympäristö miellyttää lähes kaikkia. (Hyvinvoinnin lähteillä, 6–7.)

6 ESTEETTÖMYYSKARTOITUKSEN TOTEUTUS

Opinnäytetyöni ensimmäisenä osiona tein esteettömyyskartoituksen Gå- tur- menetelmällä yhdessä työryhmän jäsenien kanssa, ja se toimii perustana tälle opinnäytetyölle. Tämän esteettömyyskartoituksen avulla saatiin selville kaupungissa olevia esteellisiä kohteita kuten katujen ylityskohtien reunoja, kulkuväylien tasaisuutta ja nä-

kyvyyttä sekä erilaisten kaupungin tuottamien palvelujen saatavuutta ja ulottuvuutta kaikille kansalaisille. Kuvasin omalla kamerallani havaitsemiamme esteellisiä paikkoja ja tein muistiinpanoja, jotka työstin myöhemmin esteettömyysohjelmaan.

6.1 Työryhmän palaverit

Esteettömyysohjelman toteuttamiseksi perustettiin työryhmä, jossa oli osallistujia itseni lisäksi vammaisneuvostosta, ikäihmisten neuvostosta ja yhdyskuntatekniikan edustaja kaupungin puolesta. Työryhmään kuului kahdeksan henkilöä, jonka kokoonpano vaihtui eri palaverikerroilla jonkin verran.

Ensimmäinen palaveri pidettiin torstaina 27.1.2011, jolloin Kouvolan vammaisneuvoston puheenjohtaja Tellervo Koskela kertoi minulle tulevasta hankkeesta, heidän toiveistaan esteettömyysohjelman laadinnassa sekä esitteli minulle vuoden 2005 esteettömyysohjelman. Sovimme pitävämme seuraavan palaverin Kuusankoskella tekniikka- ja ympäristötalossa 21.2.2011, jolloin paikalla olisi koko esteettömyystyöryhmä.

Ensimmäisessä ryhmän yhteisessä palaverissa 21.2.2011 käytiin yleiskeskustelua esteettömyysohjelman laatimisesta. Puheenjohtajana toimi Tellervo Koskela. Saadaksemme paremmin selville esteellisiä kohteita, laadimme kyselylomakkeen, jonka puheenjohtaja postitti eri sidosryhmille. Kyselyt lähetettiin toimitila Etappiin, toimitila Veturiin ja Kouvolan kotihoidon tiimeille. Sidosryhmien vastaukset toivottiin palautuviksi pääsiäiseen mennessä. Asetimme yksimielisesti tavoitteeksi saada esteettömyysohjelma valmiiksi siten, että se on valtuuston käsittelyssä elokuussa 2011.

Toisella kokoontumiskerralla 2.5.2012 suunnittelimme kävelykierrosten reitit ja aikataulut niille. Talvella ei kartoituksia voinut tehdä, koska lumi estää näkyvyyttä eikä todellinen kuva esteellisyydestä tulisi esiin. Kävimme tässä palaverissa läpi sidosryhmiltä tulleet vastaukset ja keskustelimme niistä. Todettiin vastauksia tulleen suhteellisen vähän kyselyjen kohteena olevien järjestöjen runsauteen nähden. Vastaukset luovutettiin minulle jatkotyöstöä varten. Sovimme tulevien katselmusten aikataulut, jotka olivat 9.5., 11.5., 16.5. ja 25.5. Kevään aikana kirjoittaisin esteettömyysohjelman teoreettista osuutta perehtyen esteettömyyden saloihin.

6.2 Kysely sidosryhmille

Lähetimme esteettömyyskartoituksen kyselylomakkeen (liite 1) eri sidosryhmille toimitila Etapin ja toimitila Veturin kautta. Etapissa on seitsemän ja Veturissa yhdeksän eri järjestön toimitilat, ja niihin jokaiseen postitettiin lomakkeita muutama kappale. Vastauksia saimme yhteensä 20, joissa kaikissa oli useampia esteellisiksi koettuja kohteita. Vastauksia oli kirjoitettu myös ruutupapereille, joten kaikki eivät käyttäneet lähettämiämme lomakkeita, mikä kertoo sen, että lomakkeiden vähyys ei ainakaan ole syy pieneen vastausmäärään. Kotihoidon tiimeiltä emme saaneet yhtään vastausta, vaikka he liikkuvat hyvin paljon kaupungin eri alueilla.

Kouvolan kaupungintalosta ja kävelykatu Manskista tuli useita kommentteja. Terveyskeskusten ja Pohjois-Kymen sairaalan intimitteettisuoja vastaanottojen ilmoitusluukuilla koettiin heikoksi kuten myös kaikkien kaupungin yhteispalvelupisteiden asiakaspalvelutilat. Monien rakennusten sisäilmaa pidettiin huonona useissa kommenteissa ja tärkeimmiksi korjauskohteiksi listattiin toimitila Etappi, kaupungin kuntosalit, kokoustilat ja koulut. Kouvolan uuden torin päällyste sai moitteita ja Kuusankoskella sijaitsevien liikenneympyröiden suojatiet koettiin monessa vastauksessa olevan liian lähellä ympyröitä. Monien rakennusten ulko-ovet koetaan raskaiksi avata ja niihin toivotaan itsestään avautuvia järjestelmiä. Erilaisiin erikoisliikkeisiin ei liikuntarajoitteiset pääse niihin johtavien portaiden vuoksi. Joissakin rakennuksissa kulkeminen koetaan vaikeana valaistuksen ja kylttien puuttumisen vuoksi. Esimerkiksi Kouvolan kaupungintalossa sijaitsevaan vammaispalvelutoimistoon kulkeminen koettiin vastauksissa vaikeana. Katujen talvikunnossapitoon toivotaan myös parannuksia. Vastaukset olivat mielenkiintoisia, ja niistä oli iso apu, kun aloitimme kävelykierrokset kaupungin eri osissa.

6.3 Kävelykierrokset Kouvolan kaupungin eri osissa

Toukokuussa aloimme työryhmään kuuluvien jäsenten kanssa kartoittaa Gå-tur- menetelmällä Kouvolan kaupunginosien keskustoja. Päädyimme tähän Gå-tur- menetelmään edellisen Kouvolan esteettömyysohjelman (2005) kautta, jossa oli saatu hyviä tuloksia tällä menetelmällä. Jokaisessa kaupungin osassa oli ryhmässämme henkilö, joka asui kyseisellä alueella ja oli täten asiantuntija omalla alueellaan. Nämä henkilöt löytyivät Ikäihmisten neuvoston kautta. Gå-tur- menetelmällä ajattelimme saada paljon tarkkaa ja luotettavaa tietoa esteettömyyden tilasta lyhyellä ajalla. Tarkoituksena

oli selvittää katujen kunnan lisäksi kaupunkilaisten pääsy terveyskeskuksiin, kirjastoihin ja muihin kaupungin asukkaille palveluja tarjoaviin kohteisiin.

6.3.1 Anjala, Inkeroinen ja Myllykoski

Kiersimme ensimmäisenä kartoituspäivänä 9.5.2011 Anjalan, Inkeröiden ja Myllykosken keskustat. Nämä yhdessä muodostavat entisen Anjalankosken. Tälle ensimmäiselle kierrokselle osallistui minun lisäksi vammaisneuvostosta kaksi henkilöä, joista toisella oli mukanaan henkilökohtainen avustaja sekä ikäihmisten neuvostosta kaksi henkilöä. Kokoonnuimme Myllykosken linja-autojen päätepysäkille, josta aloitimme kierroksen. Mukanamme oli vammaisneuvostosta sähköpyörätuolia käyttävä mies, joka pystyi hyvin tuolin avulla havainnollistamaan esteellisiä paikkoja, joissa on hankalaa liikkua apuvälineiden kanssa. Meillä ei ollut mukana rollaattoria, mutta kuvittelimme kulkevamme rollaattorin kanssa, jotta pystyimme ajattelemaan kulkuväyliä myös rollaattorin kanssa kulkevien ikäihmisten näkökulmasta.

Myllykosken keskustassa on katujen reunat viistottu riittävästi niiden ylityskohdilta ja liikennevalot toimivat mielestämme hyvin, joten aikaa oli reilusti katujen ylittämiseen. Linja-autojen päätepysäkin reuna oli viistottu, mutta jäänyt liian jyrkäksi pyörätuolilla kuljettavaksi. Pyörätuolilla kulkeva henkilö kaatuisi kasvoilleen ilman avustajaa eikä se rollaattorin kanssakaan kuljettaessa ole helppo ylitettävä. Katukivetys oli paikoin röpelöinen, joten se ei ole turvallinen kulkea, mikäli askel on jo madaltunut, kuten monesti on iäkkäillä ihmisillä. Erään ison kiinteistön edustalta löytyi vanhan katoksen tolppien metallireunaiset reiät, jotka oli vaikea havaita, ja ne olivat selkeät kompastumisriskit. Iäkkäillä ihmisillä on usein heikentynyt näkökyky, joten heille katuihin kuulumat reiät ja kohoumat ovat isoja onnettomuusriskejä. Näistä parannusta vaativista kohteista otin valokuvat, jotka liitin Kouvolan esteettömyysohjelmaan.

Inkeröisissä kuljimme keskustan alueen läpi ja havaitsimme muutamia esteellisiä kaupungin omistamia kohteita. Kadut ja niiden ylityskohdat olivat vasta uusittu ja ne olivat kaikki kunnossa. Kirjastoon johti seinän vieressä sijaitseva kapea luiska, josta puuttui tukikaide. Luiskan yläpäässä ei pysty rollaattorin tai pyörätuolin kanssa kääntymään sen kapeuden vuoksi, joten sitä ei voi käyttää eivätkä kirjastoon pääse kuin ne ihmiset, jotka pystyvät sinne rappusia pitkin nousemaan. Inkeröisissä oli pankkiautomaatille helppo pyörätuolilla mennä, mutta näppäimistö oli hieman liian korkealla. Tästä otimme yhteyttä sähköpostin avulla pankkiin ja toimitusjohtaja oli tyytyväinen

kuullessaan epäkohdasta ja lupasi asiaan korjauksen. Inkeroisistakin liitin kaksi kuvaa esteettömyysohjelmaan korjaustarpeiden selvennykseksi.

Anjala oli katujensa osalta uusittu eikä tästä kaupunginosasta löytynyt moitteen sijaa. Kokoonnuimme kierroksen päätteeksi Mari's Coffeeseen juomaan pullakahvit ja keskustelemaan kierroksen kohteista ja löytämistämme epäkohdista, jotka myöhemmin liitin esteettömyysohjelmaan. Koimme kierroksen onnistuneeksi ja olimme tyytyväisiä, koska tiedot olivat pääosin peruskorjattu ja turvalliset kulkea.

6.3.2 Vanha Kouvola

Toisella kerralla 11.5.2011 keskityimme ainoastaan vanhan Kouvolan keskustan alueeseen sen laajuuden vuoksi. Ryhmässämme oli vammaisneuvostosta kolme henkilöä, joista kahdella oli mukana henkilökohtaiset avustajat ja vanhusneuvostosta yksi henkilö. Vammaisneuvostosta oli mukana valkoista keppiä apuvälineenä käyttävä näkövammainen ja sähköpyörätuolilla kulkeva henkilö. He molemmat tarvitsevat aina kaupungilla liikkuessaan henkilökohtaisen avustajan.

Kokoonnuimme Kouvolan keskuskirkon eteen, josta aloitimme suunnittelemamme reitin. Kävelimme ensin Kouvolan kaupungin talolle, jonka epäkohdista olimme saaneet useita kirjallisia palautteita kyselyihimme. Kaupungintaloon on liikuntarajoitteisen henkilön lähes mahdoton päästä sisälle. Taloon pääsee katutasosta ainoastaan Frapun hissillä, joten tämä ovi olisi oltava aina auki, mutta sitä se ei ryhmän jäsenten kokemusten mukaan ole. Oven lukitusta on perusteltu kulunvalvonnan vaikeudella. Kaupungintaloon johtaa pitkät ja leveät portaat, joita ei rollaattorin tai pyörätuolin kanssa pysty nousemaan, eivätkä ne sovi huonojalkaisille eivätkä heikkokuntoisille omaaville ikäihmisillekään pituutensa vuoksi.

Kävelykatu Manskista oli myös tullut paljon palautteita, eikä se ole ihme, sillä katu on paikoittain huonossa kunnossa. Manskilla otin paljon valokuvia erilaisista koloista ja risoista katukivetyksistä. Kadulla sijaitseva katupuro koetaan hyvin vaaralliseksi sen huonon näkyvyyden takia. Näkövammaisen henkilön pitäisi yksin kulkiessaan hiipiä kadulla eikä se silti olisi turvallista, kertoi mukanamme ollut näkövammainen. Hän kertoi kadulla olevien mainosstandien olevan myös hyvin vaarallisia näkövammaisille, koska niitä on paljon ja törmäysvaara suuri.

Kävelykadulle on sijoitettu lukuisia mainosstandeja, joiden sijoittaminen ei ole ohjeiden mukaista. Rakennusvalvontaviraston mukaan standit pitäisi sijoittaa katu- tai muulla julkisella alueella kiinni rakennuksen katujulkisivuun oman liikehuoneiston kohdalle. Ne eivät saa haitata kadun käyttämistä ja kunnossapitoa tai vaarantaa jalan- kulkijoiden turvallisuutta. (Rakennusvalvontavirasto.)

Kävelykatu Manskilta kävelimme rautatieaseman kautta Kouvolankadulle, jota pitkin kuljimme torille. Matkan varrella huomioimme teiden ylityskohdilla katujen viistotukset ja katujen tasaisuuden koko matkalta. Huomautettavaa kulkemisen sujuvuudesta ei suuremmin ollut. Torin pinnan epätasainen kivetys ei sovellu ikääntyneiden eikä liikuntarajoitteisten henkilöiden turvalliseen kulkemiseen, mutta tähän pinnoitukseen ei kuulemamme mukaan ole toistaiseksi muutoksia tulossa. Reitin varrelta otin paljon valokuvia, joista esteettömyysohjelmaan laitoin niiden kohteiden kuvat, jotka kaikkein esteellisimmiksi havaitsimme. Kävelykierroksen päätteeksi menimme Allun torikahvilaan munkkikahveille ja purkamaan kävelyreitin tuloksia. Haastattelimme kahvilassa istuvia Kouvolan asukkaita kaupungin esteettömyydestä ja heiltäkin saimme moitteita välitettäväksi kävelykatu Manskista ja torin päällysteestä.

6.3.3 Elimäki ja Korja

Kolmantena kohteena meillä oli 16.5.2011 Elimäki ja Korja. Ryhmässä oli minun lisäksi osallistujia vammaisneuvostosta kaksi henkilöä ja vanhusneuvostosta yksi. Elimäen keskusta on aika pieni alue ja se oli mielestämme hyväkulkuinen. Kadut olivat tasaiset ja helppokulkuiset myös ylityskohdiltaan. Tapasimme iäkkään rouvan, joka kulki pyöräkelkalla ja kulkeminen oli hänen mielestään Elimäellä vaivatonta.

Kaupungin omistaman Vaskirinteen palvelukeskuksen piha-alueen asfaltti oli paikoit- tain rikki eikä kulkutien vieressä olevat kaiteet johtanut asuntojen ovien lähelle. Asunnoille johti ylämäki, joten kulkeminen ei iäkkäille talon asukkaille ollut kevyttä, mutta hyötyliikuntaa saa tehokkaasti mäkeä noustessa, kertoivat asukkaat. Talon asukkaat ja hoitajat toivovatkin piha-alueelle parannuksia lähivuosina. Nämä epäkohdat liitettiin esteettömyysohjelmaan toiveiden kera. Vaskirinteellä joimme kahvit ja purimme kävelykierroksen antia.

Korjalla ei katujen suhteen ollut huomautettavaa, mutta kirjaston luiskasta puuttui tukikaide ja polkupyörien parkkeeraaminen luiskan alapäähän esti pääsyn luiskalle. Kir-

jaston sähköovi oli epäkunnossa, joten siitä kuten muistakin epäkohdista tehtiin huomiot esteettömyysohjelmaan.

6.3.4 Kuusankoski

Kuusankosken keskustan alueella teimme kävelykierroksen 25.5.2011. Meitä ei osallistunut erilaisten esteiden vuoksi tällä kerralla kierrokselle kuin kolme henkilöä.

Vammaisneuvosto oli edustettuna minun lisäksi, mutta kuvittelimme matkalle myös ikäihmisen ja rollaattorin, joita itse nyt edustin. Aloitimme kierroksen Kuusankoskitalon pihasta, josta kävelimme Kymenlaaksonkadun kautta Valtakadulle. Kuusankosken keskusta-alue on vasta peruskorjattu ja siellä on helppo kulkea. Kuusankoskella sijaitsee Kouvolan Validia- palvelujen tuottama invalidien palvelutalo, minkä vuoksi kaupungin osassa on jo vuosia kiinnitetty huomiota kaduilla kulkemiseen. Valtakadun pohjoispuolella oli kuitenkin suuria puutoksia katujen ylityskohdissa. Kadun reunojen viistotukset olivat jyrkkiä ja kuoppaisia, joten liikuntarajoitteisten henkilöiden on niistä lähes mahdoton kulkea ja ne ovat terveelle hyväjalkaisellekin vaaralliset.

Kuusankoskitalolla järjestetään paljon erilaisia kulttuuritapahtumia ja pidetään kokouksia, joten talon oviin olisi hyvä saada ovet, jotka avautuvat liiketunnisteen avulla tainappia painamalla. Terveyskeskuksen ovissa oli sama puute, ja niistä olimme myös saaneet kyselylomakkeilla palautetta. Kävimme katsastamassa myös kaupungin urheilutalon, jossa toimii monia liikuntaryhmiä ikäihmisille ja vammaisille. Kuntosaliin pääsy oli hankalaa ja talvella sekä sateella jopa vaarallista luiskan muuttuessa liukkaaksi. Kuntosalin muovinen lattiamatto oli monesta kohdin irti ja repaleinen, mikä aiheuttaa ikäihmisille kompastumisen vaaran, koska heidän näkökyky voi olla heikentynyt ja huomio saattaa herpaantua liikunnan tuoman väsymisen vuoksi. Vaaratilanteita oli kävijöiden kertoman mukaan sattunutkin. Tästä tilasta oli jo usean vuoden aikana annettu palautetta kaupungille, mutta tilanne ei ole muuttunut.

Päätimme kierroksen toimitila Etappiin, jossa joimme pullakahvit ja keskustelimme kävelykierroksen annista. Etapissa käy paljon ikäihmisiä ja vammaisia päivittäin ruokailemassa ja eri järjestöjen tilaisuuksissa. Ulko-ovi toimitilaan on raskas avata ja siihen henkin toivotaan sähköistä oven avausjärjestelmää. Etappiin pääsy koetaan siellä kävijöiden keskuudessa hankalaksi, koska kulkuväylä on epätasainen ja ulko-ovi liian raskas heikot käsivoimat omaaville. Rollaattorin kanssa pääsy sisälle sekä ulos on mahdotonta ilman avustajaa.

6.3.5 Jaala ja Valkeala

Jaala ja Valkeala kierrettiin sieltä tulleiden vihjeiden perusteella. Vammaisneuvoston puheenjohtaja Tellervo Koskela oli saanut näiltä paikkakunnilta omien kontaktiensa kautta tiedot niistä esteellisistä kohteista, jotka olisi hyvä saada esteettömyysohjelmaan. Valkealan kirkonkylä on pieni paikka, jossa kulkureitit ovat kunnossa. Vuohijärven seurakuntakeskuksessa järjestetään ikääntyneille erilaisia tilaisuuksia, mutta kulku sisälle koetaan vaikeana, koska sinne johtaa jyrkkä luiska tieltä ilman tukikaidetta ja tämän jälkeen portaat ilman luiskaa. Kuvat kohteista teksteineen löytyvät esteettömyysohjelmasta. Kauniiseen Valkealassa sijaitsevaan Repoveden kansallispuistoon toivotaan myös esteettömiä reittejä. Tämän toiveen liitin myös esteettömyysohjelmaan.

Jaalan kirkonkylästä tuli paikalliselta yhteyshenkilöltä tietoa nuorisolle tarkoitettusta tilasta, Nuokusta, joka sijaitsee apteekkitalon alakerrassa ja sinne johtavat jyrkät portaat. Nuokkuun eivät liikuntavammaiset nuoret pääse ja se koetaan Jaalassa puutteena, koska tarvetta tilan käyttöön olisi. Postikonttoriin johtaa portaiden lisäksi luiska, joka on seinän vieressä ja alhaalta siihen on niin jyrkkä käänös, ettei siihen pyörätuolilla pääse eikä rollaattorillakaan meno ole helppoa. Lisäksi tukikaide on seinän puolella eikä näin anna turvallisuutta kuljettaessa. Kuvasin kyseiset paikat ja liitin kuvat sekä tekstit esteettömyysohjelmaan. Jaalan kirkonkylässä on hyväpintainen pyörätie, jota pitkin ikäihmisten on turvallista kulkea asioilleen. Matkat maaseudulla ovat pitkiä ja ikäihmiset tarvitsevat asiointimatkoilleen autokyydin, joten kirkonkylä katsottiin esteettömäksi.

6.4 Kävelykierrosten antia

Kilometrejä autolla ja kävellen sekä mielenkiintoisia kohteita ja kuvia kertyi runsaasti kierrosten aikana. Sain vapaat kädet valita kuvaamani kohteiden tuotokset ohjelmaan ja koinkin valinnan vaikeutta kuvien runsauden vuoksi. Oli mukavaa tutustua oman kotikaupungin sisällä sijaitseviin kohteisiin. Kierrokset avasivat näkemystäni kaupunkimme suuruudesta ja monipuolisuudesta. Näiden kierrosten jälkeenkin katson kotiseutuani esteettömyyden näkökulmasta. Mielestäni ikäihmisten kannalta katsottuna koko kävelykierrosten pahimmat kohteet olivat joidenkin kaupungin osien kulkuteiden epätasaisuudet ja portaat eri kohteisiin. Painavat ulko-ovet ilman sähköistä järjestel-

mää tuovat mielestäni ikäihmisille turhaa mielipahaa ja vaikeuttavat heidän asioimistaan eri palvelupisteissä.

Kävelykierrosten välipäivinä kirjoitin puhtaaksi tekstejä, joita olin kierrosten aikana kirjoittanut muistiin ja joita kävimme läpi kierrosten päätteeksi kahviloissa. Toimin yksin kirjurina, mutta kaikki osallistujat kertoivat kohteissa siitä, mitä piti ylös kirjoittaa. Kaikista kierroksista tein muistiot, jotka toimitin vammaispalveluun Heli Peipolle kulukorvauksia varten. Kävelykierrokset olivat onnistuneita. Säätsuosivat ja paikkakuntien asiantuntijat osasivat näyttää meille hyvin ne paikat, joissa oli ensisijaisesti korjaamisen tarvetta. Kaikilla kierroksilla kuvittelimme rollaattorin mukaamme ja pohdimme sen kanssa liikkumisen sujuvuutta.

7 ESTEETTÖMYYSOHJELMAN LAATIMINEN

Tämän toiminnallisen opinnäytetyöni toisena osiona oli esteettömyysohjelman laatiminen Kouvolan kaupungille. Esteettömyysohjelman tarkoituksena on ohjata kaupungin lautakuntia omien toimiensä kautta esteettömyyden saavuttamiseksi Kouvolassa. Esteettömyysohjelman sisällysluettelo on tämän työn liitteenä (liite 2).

Esteettömyysohjelman laatimisen aloitin tutustumalla esteettömyys- käsitteeseen kirjallisuuden ja internetin välityksellä. Esteettömyys oli minulle vieras käsite, enkä osannut vielä ajatella, kuinka laaja ja mielenkiintoinen tämä työ tulisi olemaan. Esteettömyys on tärkeä asia meille kaikille, ei ainoastaan ikääntyville ja vammaisille henkilöille. Tutustuin myös edelliseen Kouvolan esteettömyysohjelmaan, joka on laadittu vuonna 2005. Kuusankosken kaupungillekin on aikaisemmin laadittu oma esteettömyysohjelma, mutta sitä en mistään tutkittavakseni saanut.

Esteettömyys käsitteen selvittelyn aloitin Internetin esteettömyydestä kertovien sivustojen ja kirjastoista löytyvien, aihetta käsittelevien kirjojen avulla. Suoranaisia esteettömyydestä kertovia kirjoja en löytänyt, mutta monia kirjoja, joissa aihetta jollakin tapaa sivuttiin, löysin useita. Internetistä löysin tietoa esteettömyydestä useiden eri järjestöjen sivuilta, ja esteetön.fi- sivusto on hyvin kattava ja perusteellista tietoa jakava luotettava lähde. Tutkin lukuisia kirjoja ja poimin niistä mielestäni tärkeimpiä asioita sisällytettäväksi esteettömyysohjelmaan. Invalidiliiton esteittä eteenpäin sivusto ja esteettömyysopas antavat hyvin kattavan tietopaketin siitä mitä, miksi ja miten kuuluu esteettömyyteen. Esteettömyysohjelman tilaajana oli vammaisneuvosto, joten heidän

antamat tiedot esteettömyydestä liittyivät vammaisuuden eri muotoihin, mutta esteettömyys koskettaa meitä kaikkia jossakin elämän vaiheessa ja ikääntyessä siitä tulee hyvin tärkeä osa elämää.

Esteettömyysohjelman kirjoittamisen aloitin 18.2.2011 johdannolla esteettömyyteen ja suunnittelin esteettömyysohjelman rungon. Pidin tarkkaa päiväkirjaa tekemästani työstä. Tutustuin Kouvolan kaupungin arvoihin ja visioon, hyvinvointikertomukseen, vammaispoliittisen ohjelmaan ja ikäpoliittisen ohjelmaan saadakseni selville kuinka Kouvola esteettömyyttä tuo esiin eri ohjelmissaan. Lisäksi tutustuin Invalidiliiton, Näkövammaisten keskusliiton, Hengitysliiton, Kehitysvammaisten liiton sekä Kuulovammaisten liiton sivuihin löytääkseni heidän näkemyksiään eri vammojen aiheuttamista ongelmista liittyen esteettömyyteen. Löytämäni tieto oli kattavaa ja avasi silmäni näkemään ihmisten erilaisuuden ja esteettömän ympäristön tärkeyden eri ihmisryhmille.

Kirjoitin esteettömyysohjelmaa useiden viikkojen ajan tutkien kirjoja, erilaisia tutkimuksia ja nettilähteitä. Laitoin sähköpostissa lupa-anomuksen Invalidiliittoon Harri Leivolle saadakseni luvan käyttää esteettömyysohjelmassa heidän upeita kuviaan mm. pyörätuolilla liikkumiseen tarvittavien tilojen mitoista. Teoriaosuutta kokosin Touko-kuun alkuun asti, minkä jälkeen aloitimme kävelykierrokset. Myöhemmin pyysin luvat myös ottamieni valokuvien käyttöön yrityksiltä ja ihmisiltä, joita kuvissa näkyy. Esteettömyyteen liittyy myös monia lakeja, joihin tutustuin ja jotka liitin esteettömyysohjelmaan.

Esteettömyysohjelman koostamisen ohella teimme kävelykierroksia, joista kirjoitin oman osuuden ohjelman sisälle. Liitin kuvia ja tekstejä niiden alle selventämään kävelykierrosten sisältöä ja helpottamaan korjaustarpeiden havainnointia. Kirjoitustyöni sain tarkastettavaan muotoon 8.6.2011, jonka jälkeen vein sen kaupungin monistamoon painettavaksi.

Pidimme työryhmän kanssa 16.6.2011 jälleen palaverin, jonka aluksi jaoin osallistujille painosta tulleen tuotoksen esteettömyysohjelmasta. Ohjelma käytiin läpi puheenjohtaja Tellervo Koskelan johdolla. Sovimme, että työryhmän jäsenet lukevat ohjelman ajatuksella läpi omissa kodeissaan ja lähettävät sähköpostiini kommentit sekä muutokset ja parannusehdotukset juhannukseen mennessä. Samalla sovittiin, että saan käyttää omaa päätösvaltaani korjausehdotusten suhteen, mikäli niitä tulee ristiriitaisina. Pa-

lautteita tuli muutamia ja lähinnä niissä kiitettiin hyvää työtä, mutta pari pientä sanamuotojen korjausta teksteihin pyynnöistä tein.

Korjatun version vein seuraavaan palaveriin, joka pidettiin tiistaina 9.8.2011 Tekniikka- ja ympäristötalossa. Kävimme ohjelman läpi puheenjohtaja Tellervo Koskelan johdolla. Poimimme ohjelmasta kiireellisemmät kohteet, joiden pohjalta tein Koskelan kanssa vuoden 2012 talousarvion valmistelua varten esityksen kiireellisimmistä kohteista.

Esteettömyysohjelma vietiin vammaisneuvoston käsittelyyn 15.8.2011 ja sen jälkeen perusturvalautakunnalle ja valtuustoon. Vammaisneuvoston kokouksessa päätettiin lähettää erillisenä esteettömyysohjelman tavoite eli visio ja kiireellisyysohjelma perusturvalautakuntaan, tekniseen lautakuntaan ja opetus- ja kasvatustalokuntaan lausunnoille. Lausunnot pyydettiin syyskuun loppuun mennessä. Olimme alustavasti suunnitelleet esteettömyysohjelman valmistuvan ennen elokuista perusturvalautakunnan kokousta, mutta siihen se ei ihan ehtinyt. Perusturvalautakunta käsitteli ohjelman syyskuun kokouksessaan.

Hallintosihteeri Eija Tiitinen tarkasti työni ulkoasun ja muotoili sen yhteensopivaksi Kouvolan kaupungin julkaisujen kanssa, koska niitä ei saa tehdä kuin Tiitinen. Sisältöön hän ei puuttunut. Esteettömyysohjelma meni valtuuston käsittelyyn 26.9.2011. Tämän jälkeen ohjelma lähetettiin perusturvalautakunnalle, tekniselle lautakunnalle sekä opetus- ja kasvatustalokunnalle. Kaikki lautakunnat hyväksyivät esteettömyysohjelman ja sen sisällä oleville esteellisille kohteilla luvattiin korjauksia. Esteettömyysohjelman viimeisin painos ilmestyi keväällä 2012. Päättökokous ohjelmasta pidettiin 18.6.2012 Kuusankoskella Tekniikka- ja ympäristötalossa. Päättökokouksessa sovittiin esteettömyysohjelman seurantaryhmän järjestäytymiskokous pidettäväksi ma 6.8. klo 10 kaupungintalolla.

7.1 Esteettömyysohjelman kustannukset

Kustannuksia itselleni ei kertynyt, sillä kävin kaupungin monistamossa otattamassa muistitikultani luonnoksen ohjelmasta, jotka vein työryhmämme jäsenille kommentoitaviksi. Omalla autolla ajoin noin 40 kilometriä ja kilometrikorvauksen maksoi työn tilaaja. Tehdessämme kävelykierroksia, tarjosi tilaaja meille kahvit ja kahvileivät. Näiden kustannuksia en saanut tiedusteluistani huolimatta selville. Valmista esteettö-

myysohjelmaa painettiin 80 kappaletta ja esteettömyyshjelma maksoi kokouspalkki-
oineen ja painatuskuluineen noin 2 350€ (Koskela 2012).

8 PALAUTE ESTEETTÖMYYSOHJELMASTA

Valmistellessani esteettömyyshjelmaa sain palautetta työryhmän jäseniltä palaveri-
sa esitellessäni ohjelman luonnoksia heille. Pääosin he olivat tyytyväisiä kirjoittamiini
teksteihin, mutta joitakin sanamuotoja hieman korjailin. Vammaisneuvosto hyväksyi
elokuussa 2011 esteettömyyshjelman ja lähetti sen kaupungin valtuustolle ja perus-
turvalautakunnalle. Esteettömyyshjelmasta lähetettiin vielä erillisenä sen tavoite eli
visio ja kiireellisyyshjelma perusturvalautakunnalle, tekniselle lautakunnalle, sekä
opetus-, ja kasvatusturvalautakunnalle, joilta pyydettiin lausunnot esteettömyyshjelmasta.

Perusturvalautakunnan sekä opetus- ja kasvatusturvalautakunnan mielestä esteettömyysh-
jelma ottaa hyvin huomioon eri vammaisryhmät ja heidän kokemansa esteet eri tilois-
sa ja tilanteissa. Perusturvalautakunnan pöytäkirjassa lukee, että ohjelmassa tuodaan
esille lainsäädäntö, johon esteettömyysvaatimus pohjautuu sekä määräykset, miten es-
teettömät tilat tulee suunnitella eri ryhmille niin iän kuin vamman laadunkin mukaan.
Esteettömyyden nykytila on kartoitettu ja havainnollistettu monipuolisesti tekstein ja
kuvin eri kaupunginosien osalta. Visio ja toimenpide-ehdotukset ovat kannatettavia,
koska ne helpottavat erityisryhmien elämää tasavertaisina kuntalaisina ja ovat pitkällä
tähdyksellä myös taloudellisesti kannattavia. (Perusturvalautakunta.)

Vammaisneuvoston puheenjohtaja Tellervo Koskela kertoi valtakunnallisen vammais-
neuvoston ottaneen Kouvolan esteettömyyshjelman esimerkiksi muille kunnille ta-
vasta, miten esteettömyyshjelma tulisi laatia ja miten se on Kouvolaassa tehty. Vam-
maisneuvoston varapuheenjohtaja Keijo Kaskiaho on Koskelan mukaan käynyt esitte-
lemässä Kouvolan esteettömyyshjelmaa joissakin kunnissa.

9 POHDINTA

Tämän toiminnallisen opinnäytteen tilaajana toimi Kouvolan vammaisneuvosto, ja
tarkoituksena oli tuottaa Kouvolan esteettömyyshjelma 2011. Linkki valmiiseen es-
teettömyyshjelmaan on tämän työn lähdeluettelossa kohdassa Kouvolan esteettö-
myyshjelma. Esteettömyyskartoituksen sekä -ohjelman teko uudessa Kouvolaassa oli
haasteellinen kaupungin pinta-alan suuruuden vuoksi. Edellinen esteettömyyshjelma

oli hyvin suppealta alueelta eikä sitä voitu suurinkaan muutoksin uudistaa, vaan tarvittiin kokonaan uusi ohjelma, jonka tehtävän sain toimeksiantajaltani. Aloittaessani maaliskuussa 2011 ohjelman tekoa, en arvannut, miten suuri ja mielenkiintoinen työ tulisi olemaan.

Esteettömyys oli minulle vieras käsite ennen tämän työn tekemistä, mutta työ opetti minua katsomaan ympäristöä uusista näkökulmista ja havainnoimaan sen esteellisyyttä. Teoreettista tietoa esteettömyydestä löytyi hyvin, ja asia selkeni lisää kävelykierosten aikana konkreettisin esimerkein. Esteettömyys osoittautui paljon laajemmaksi kokonaisuudeksi kuin aikaisemmin olin sen ajatellut. Olen noin kymmenen vuoden ajan tehnyt töitä vanhusten hoitokodeissa ja monta kertaa vanhusten kanssa kulkiessani törmännyt liikkumisen vaikeuteen monien esteiden takia. Vanhuksen askel ei ole pitkä eikä jalka useinkaan nouse korkealle, joten kynnykset sisällä ja teiden huono kunto ulkona rajoittavat liikkumista. Rollaattori tai pyörätuoli asettavat monia haasteita niin kotona kuin kodin ulkopuolellakin. Reitit pitää suunnitella etukäteen, jotta ne sujuisivat vastoinkäymisittä. Pidän vanhuksen liikkumista tärkeänä sisällä sekä ulkona, joten esteet pyrin poistamaan.

Ihmisten ikääntyessä, heidän elinympäristönsä yleensä supistuvat ja niukkenevat terveyden ja toimintakyvyn heikentyessä, minkä vuoksi kaikkien kuntien ja kaupunkien tulisi huomioida esteettömyys aina kun suunnitellaan katujen, palvelujen tai rakennusten korjauksia, parannuksia tai uudisrakentamista. Ympäristöllä ja sen tarkoituksenmukaisella toimivuudella on tärkeä merkitys ihmisen kokonaisvaltaisessa hyvinvoinnissa kaikissa elämän vaiheissa. Kaikkien ihmisten, myös ikääntyvien tulee olla yhdenvertaisia riippumatta heidän toimintakyvystään. Väestö ikääntyy ja siksi esteettömän ympäristön merkitys kasvaa. Kaikille ikääntyville ihmisille tulee olla soveltuvat palvelut ja tuotteet tasavertaisesti saatavilla. Esteettömyyteen tulee kiinnittää ajoissa huomiota, jotta saadaan tuettua ikääntyvien ihmisten omatoimista liikkumista ja samalla saadaan säästöjä kun laitoshoidon ja kuntoutuksen tarpeet vähenevät.

Fyysisesti esteettömät ja turvalliset ympäristöt kotona mahdollistavat ikääntyneelle ihmiselle päivittäisen aktiivisen elämäntyylin, johon he ovat tottuneet. Monille tämän päivän ikääntyville ihmisille on luonto ollut ratkaisevassa asemassa elämän kulussa. Heidän fyysiselle sekä psyykkiselle hyvinvoinnille on tärkeää päästä edelleen liikkumaan ulkona mahdollisimman sujuvasti. Ihmisen ikääntyessä askel madaltuu ja lyhe-

nee, minkä vuoksi tasaiset ja hyvin valaistut kulkutiet ilman portaita tulevat tarpeelliseksi. Yhteiskunnan kannatta niihin panostaa, sillä ne kaikki edesauttavat ikääntyvien itsenäistä elämää. Suhteen luontoon ei tarvitse katketa vaikka toimintakyky alenee, sillä ulkoilun katsotaan nykyisin olevan iso osa kuntouttamista ja siihen monessa hoitopaikassa panostetaankin.

Maassamme on paljon kolmikerroksisia taloja, joissa ei ole hissejä. Hissien puute sulkee vanhukset omiin asuntoihinsa, koska esimerkiksi rollaattorien kanssa ei rappusia pysty kulkemaan. Onnellisia ovat ne ikäihmiset, jotka saavat apua esimerkiksi omaisiltaan ja pääsevät näin ulos asunnoistaan. Kaupungeissamme on myös korkeita kerrostaloja, joissa on hissit, mutta ne eivät pysähdy asuinkerroksissa vaan kerrosten väliin. Näiden hissien olemassaolo ei auta liikuntarajoitteisia kulkemaan, koska edelleen kodin oven ja hissien oven välille jää portaita.

Oma koti on turvallinen paikka muistoinen ja tuttuine ympäristöineen. Omassa kodissa pärjätään sen tunnettavuuden takia vaikka toimintakyky heikkenisikin. Tänä päivänä ikääntyvien kotona asumiseen panostetaan ja yhteiskunnan puolelta avustetaan kodin muutostöissä silloin kun niihin tarvetta ilmaantuu. Esteetön koti mahdollistaa ikääntyville itsenäisen ja aktiivisen elämän jatkumisen mahdollisimman pitkään. Senioritalot ovat tulleet markkinoille ja monet ikääntyvät ihmiset muuttavatkin niihin jo ennen palveluiden tarvetta. Senioritalojen asuntoihin voi ostaa palveluja sitä mukaa kun tarvetta ilmaantuu. Tulevaisuudessa entistä heikompikuntoiset voivat asua kotona esteettömässä ympäristössä sinne saatavien apujen turvin. Tämä on nykyaikaa sekä ennen kaikkea tulevaisuutta, joka on mielestäni ihmisarvoa kunnioittava tapa kehittää ikääntyvien laadukasta elämää. Viihtyisä ja virikkeellinen ympäristö tukee mielen virkeyttä ja lisää omatoimisuutta. Kokemuksesta voin sanoa, että tämän päivän ikäihmiset ovat kiinnostuneita luonnosta ja siellä tapahtuvista vuoden aikojen vaihtelusta. Kulkeminen luonnossa on hyvä lääke mielen hyvinvoinnille ja esteettömällä ympäristöllä mahdollistamme tämän lääkkeen käytön tasa-arvoisesti.

Esteettömyysohjelman tekoon tarvittiin esteettömyyskartoitus, joka tehtiin eri sidosryhmistä koostuvan työryhmän kanssa. Kartoitus tehtiin Gå-tur- menetelmän avulla ja se onnistui hyvin. Kävelykierrokset olivat pitkiä, emmekä sen vuoksi voineet pyytää rollaattorin avulla kulkevia ikäihmisiä mukaan. Jälkeenpäin ajattelin, että olisimme voineet lainata rollaattorin omalta työpaikaltani ja kulkea sen kanssa kohteissa. Oli-

simme tällä tavalla saaneet konkreettisesti tuntea rollaattorin kanssa kulkemisen haasteet. Nyt jouduimme kuvittelemaan, miten se sujuisi kävelykierroksiemme eri kohteissa.

Esteettömyyskartoitus on mielestäni luotettava, koska se on tehty jokaisessa kohteessa menemällä henkilökohtaisesti paikan päälle kävelemään ja tarkkailemaan kohteita. Kartoituksen lisäksi esteettömyysohjelman sisältämät asiat on luotettavista lähteistä koottu. Kyselylomakkeiden palautteiden puuttuminen kotihoidon tiimeiltä oli yllätys. Oliko syynä kenties se, että lomakkeiden tarkoitusta ei ollut tiimeille avattu vai olivatko ne edes menneet tiimeille asti? Kotihoidon työntekijät liikkuvat päivittäin kaupungin eri osissa ja näkevät varmasti monia puitteita kaupungissamme, mutta se miksi he eivät niitä tuoneet esiin, jäi arvoitukseksi. Saimme järjestöiltä kuitenkin melko kattavat palautteet, vaikka niitä ei määrällisesti paljon tullutkaan. Omat havaintomme kävelykierroksilla ja keskustelumme kierrosten päätteeksi olivat kattavia ja riittivät selvittämään esteettömyyden tilan Kouvolassa.

Työstäni saama palaute oli hyvin myönteistä ja vahvasti tuntemustani työn onnistumisesta. Palautteen ansiosta tunsin tehneeni juuri sellaisen esteettömyysohjelman kuin sen tilaajan mielestä kuuluikin olla. Etsimistäni lakipykälästä sain erityiskiitosta vammaisneuvoston varapuheenjohtajalta sekä perusturvalautakunnalta ja opetus- ja kasvatustalautakunnalta. Tämä työ lisäsi omaa kykyäni katsoa ympäristöäni ikäihmisen silmin. Osaan nyt paremmin omalla työpaikallani tehostetun palveluasumisen yksikössä kuten muissakin kaupunkilaisille palveluja tuottavissa toimipaikoissa tarkkailla liikumisen sujuvuutta ja yleistä esteettömyyttä. Työn tekeminen on myös antanut minulle keinoja ja uskallusta puuttua epäkohtiin, jotka rajoittavat ikäihmisten toimintaa ja omatoimisuutta.

Esteettömyysohjelman julkistamisen jälkeen on Kouvolan kaupunki suorittanut korjauksia muutamiin kohteisiin, jotka ohjelmassa esitettiin. Kuusankosken terveyskeskukseen on tullut sähköovet, jotka aukeavat liiketunnisteen avulla. Pohjois-Kymen sairaalan terveyskeskuspäivystyksessä ilmoittaudutaan vastaanotolle erillisessä huoneessa, jolloin yksityisyys on turvattu. Kuusankosken urheilupuiston kuntosali on peruskorjattu ja sinne on nyt liikuntarajoitteistenkin helppo kulkea. Olisi mielenkiintoista tietää, miten paljon esteettömyysohjelma on vaikuttanut epäkohtien parantamiseen ja paljonko parannuksia on kaupungissa tehty. Onko ohjelma osoittautunut tarpeelliseksi

ja miten seurantaryhmä toimii? Tässä olisi hyvä mahdollisuus jollekin opiskelijalle selvittää Kouvolan kaupungin esteettömyyden tila esimerkiksi vuonna 2015.

LÄHTEET

4V-hanke. Välitä, Vaikuta, Viihdy, Voi hyvin. Aukkaiden osallisuus kaupunkisuunnittelussa - Menetelmänä kaupunkikävely. Vantaan kaupunkisuunnitteluyksikkö, Korson ja Hakunilan aluearkkitehti. Saatavissa:

http://www.4v.fi/files/4297/Asukkaiden_osallisuus_kaupunkisuunnittelussa-Menetelmana_kaupunkikavely.pdf [viitattu 31.12.2012]

Airaksinen, T. & Vilkkä, H. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Arvokirja 2010. Kouvolaan kaupungin internetsivut. Saatavissa:

http://www.kouvola.fi/material/images/talousjastrategia/5suTwlvHy/Liite_2b._Arvokirja_2010_painoon.pdf [viitattu 1.8.2012]

Yleisiä lähtökohtia. Esteetön.fi. Saatavissa:

http://www.esteeton.fi/portal/fi/tieto-osio/yleisia_lahtokohtia/ [viitattu 1.8.2012]

Haarni, I. 2006. Keskenikäistä yhdenvertaisuutta. Vammaisten henkilöiden hyvinvointi ja elinolot Suomessa tutkimustiedon valossa. Raportteja 6/2006. Helsinki:Valopaino Oy.

Halttunen-Sommardahl, R. 2008. Osallistavia menetelmiä ja rakenteita sosiaaliviraston työssä. Opas sosiaaliviraston työntekijöille. Sosiaalivirasto. Helsingin kaupunki. Saatavissa:

http://www.hel.fi/wps/wcm/connect/978f02804a1563e89829fcb546fc4d01/2008_osallista-vat_menetelma.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=978f02804a1563e89829fcb546fc4d01 [viitattu 31.12.2012]

Heikkinen, E. 2003. Sairauksista toimintakykyyn. Teoksessa: Heikkinen, E & Marin, M. (toim.) Vanhuuden voimavarat. 2. painos. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy.

Heikkinen, E & Rantanen, T. (toim.) 2008. Gerontologia. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Heikkinen, M., Lahtinen, M & Paananen, S. 1999. Lyhytkasvuiset – Kortväxta ry. Tampere: Tehokopiointi Ky.

Helin, S.2003. Palvelujärjestelmä iäkkään ihmisen voimavarojen tukijana. Teoksessa: Heikkinen, E & Marin, M. (toim.) Vanhuuden voimavarat. 2. painos. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy.

Heimonen, S., Mäki-Petäjä-Leinonen, A & Sarvimäki, A (toim.) 2010. Vanhuus ja haavoittuvuus. Helsinki: Edita Prima.

Hengityслиitto. Saatavissa:

<http://www.hengityслиitto.fi/Hengityслиitto/> [viitattu 3.8.2012].

Hyvinvoinnin lähteillä. Suomen mielenterveysseura. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 226. Saatavissa:

<http://www.mielenterveysseura.fi/files/276/hyvinvoinninOPAS15.9.pdf> [viitattu 2.8.2012].

Hyvinvointikertomus 2010. Kouvola kaupungin internetsivut. Saatavissa:

<http://www.kouvola.fi/material/attachments/intranet/perusturva/suunnitelmatjaraportit/5xE1nqaUs/Hyvinvointikertomus2010.pdf> [viitattu 1.8.2012].

Ikäihmisten palvelujen laatusuositus 2008. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja. 2008:3. Helsinki: Yliopistopaino.

Ikäpoliittinen ohjelma 2009–2012. Kouvola kaupungin internetsivut. Saatavissa:

<http://www.kouvola.fi/material/attachments/intranet/perusturva/suunnitelmatjaraportit/5p81UYVvy/Ikapoliittinenohjelma2009-2012.pdf> [viitattu 1.8.2012]

Lyhytkasvuisuus. Invalidiliiton Lahden kuntoutuskeskus. Saatavissa:

<http://www.invalidiliitto.fi/portal/kuntoutuskeskus/lahti/palvelut/harvinaiset-yksikko/diagnooseja/lyhytkasvuisuus/> [viitattu 2.8.2012]

Esteettömyys. 2012. Invalidiliitto Ry. Saatavissa:

<http://www.invalidiliitto.fi/portal/fi/esteettomyys/> [viitattu 27.6.2012].

Kaaja, M & Kyttä, M. (toim.) 2001. Vuorovaikutteisen suunnittelun ja ympäristön tutkimuksen Metodipaketti. Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskus YTK. Saatavissa: <http://www.jelli.fi/lataukset/2011/05/5.12-metodikortit-ytk2001.pdf> [viitattu 31.12.2012].

Karisto, A. (toim.) 1997. Vanhuus kaupungissa. Juva: WSOY.

Kehitysvammaisten tukiliitto ry. Saatavissa: <http://www.kvtl.fi/> [viitattu 3.8.2012].

Koskela, T. Puheenjohtaja. Kouvolan vammaisneuvosto. Haastattelu 1.8.2012. Voikkaa.

Tietoa Kouvola. Kouvolan kaupungin internetsivut. Saatavissa: <http://www.kouvola.fi/index/aikuisvaestolle/tietoakouvola.html> [viitattu 1.8.2012]

Kouvolan esteettömyysohjelma. Perusturvapalvelut 2011. Saatavissa: <http://www.kouvola.fi/material/attachments/intranet/perusturva/suunnitelmatjaraportit/62lSy3la1/Esteettomyysohjelma2011.pdf>

Kujala, U. Sähköpostitiedoksianto 17.1.2013. Kouvola: Rakennusvalvonta. Kouvolan kaupungin rekisterivastaava.

Huonokuuloisuus yleistyy. Kuuloliitto ry. Saatavissa: <http://www.kuuloliitto.fi/fin/kuulo/huonokuuloisuus/> [viitattu 3.8.2012]

Ikäkuulo - mitä se tarkoittaa? Kuuloliitto ry. Saatavissa: <http://www.kuuloliitto.fi/fin/kuulo/ikakuulo/> [viitattu 3.8.2012]

Kuulovammat. Esteettömyys- esteettä eteenpäin. Invalidiliiton internetsivut. Saatavissa: http://www.esteeton.fi/portal/fi/tieto-osio/yleisia_lahtokohtia/kuulovammat/ [viitattu 3.8.2012]

Liikenne- ja viestintäministeriö. Kohti esteetöntä liikkumista. Liikenne- ja viestintäministeriön esteettömyysstrategia. Ohjelmia ja strategioita 2/2003. Saatavissa:

<http://www.transportal.fi/Hankkeet/jaloin/turvallisuus+esteettomyys/esteettomyysstrategia.pdf> [viitattu 26.6.2012].

Lähdesmäki, L & Vornanen, L. 2009. Vanhuksen parhaaksi. Hoitaja toimintakyvyn tukijana. 1.painos. Helsinki: Edita Prima.

Malm, M., Matero, M., Repo, M & Talvela, E -L. 2004. Esteistä mahdollisuuksiin. Vammaistyön perusteet. 1.painos. Porvoo: WS Bookwell Oy.

Näkövammaisten keskusliitto ry. Saatavissa:

<http://www.nkl.fi/fi/etusivu/tietoa/maarittely> [Viitattu 2.8.2012].

Perusturvalautakunta. Pöytäkirja 5.10.2011. Pykälä 90. Saatavissa:

http://194.89.127.7/djulkaisu/cgi/DREQUEST.PHP?page=meeting_frames [Viitattu 31.12.2012].

Pesola, K. 2009. Esteettömyysopas. Mitä, miksi, miten. Invalidiliitto. TyyliPaino OY. Saatavissa:

http://www.invalidiliitto.fi/files/attachments/esteettomyysopas_pdf.pdf [viitattu 18.7.2012].

Rakennustietosäätiö RTS. 2007. Esteetön rakennus ja ympäristö. Suunnitteluopas. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Rakennusvalvontavirasto. Standit. Saatavissa:

http://www.hel.fi/wps/wcm/connect/2f81be004a14e36ca044e4b546fc4d01/SIIRRETTAVAT_MAINOSTELINEET_STANDIT.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=2f81be004a14e36ca044e4b546fc4d01 [Viitattu 31.12.2012].

Ruonakoski, A. 2004. Sujuvampi arki ikääntyville. Yhdyskuntien suunnittelu, rakentaminen ja ylläpito väestön ikääntyessä. 1.painos. Helsinki: Mulprint Oy.

Tilastotietoja. Kouvolan kaupungin internetsivut. Saatavissa:

<http://www.kouvola.fi/index/aikuisvaestolle/tietoakouvolasta/tilastotietoa.html> [viitattu 16.7.2012]

UKK-instituutti. Viikoittainen liikuntapiirakka yli 65-vuotiaille. Päivitetty 10.05.2012.

Saatavissa:

http://www.ukkinstituutti.fi/ammattilaisille/terveysliikuntasuositukset/liikuntapiirakka_yli_65-vuotiaille [viitattu 19.8.2012].

Vammaispoliittinen ohjelma 2010. Kouvolan kaupungin internetsivut. Saatavissa:

<http://www.kouvola.fi/material/attachments/intranet/perusturva/suunnitelmatjaraportit/5tLIJm3G/Vammaispoliittinenohjelma2010.pdf> [viitattu 2.8.2012]

ESTEETTÖMYYSKARTOITUS

Kouvolan kaupungin tarkoituksena on laatia koko kaupunkia koskeva esteettömyyshjelma vuoden 2011 aikana. Tämän kyselylomakkeen avulla pyrimme saamaan selville esteettömyyden kannalta ongelmallisia kohteita kaupungissamme. Osa korjausta vaativista asioista on jo valmistelijoiden tiedossa, mutta mahdollisimman kattavan näkemyksen saamiseksi pyydämme apuamme. Pyydämme listaamaan tälle lomakkeelle yhdistyksenne/ järjestönne tai oman henkilökohtaisen näkemyksen parannusta vaativista kohteista. Mitä tarkemmin pystytte yksilöimään kohteen, sen parempi. Kiitos etukäteen vaivannäöstänne. Pyydämme palauttamaan lomakkeen Etappiin 21.4.2011 mennessä.

Toimeksisaaneena:

Tellervo Koskela
Erkki Becker
vammaisneuvoston pj
yhdyskuntatekniikan johtaja
0400-754326
206 158 574

Mielestämme/-ni Kouvolaista löytyy seuraavat esteettömyyspuutteet: (tarvittaessa voi jatkaa lomakkeen toiselle puolelle)

[illegible]

Palautteen antajan yhteystiedot: (Palautteen voi halutessaan antaa myös nimettömänä)

Nimi

Puhelin

SISÄLLYS

1	ALKUSANAT	4
2	JOHDANTO	5
2.1	Mitä on esteettömyys?	5
2.2	Miksi esteetöntä?	5
2.3	Mitä on tehty tähän mennessä?	6
2.4	Esteettömän liikkumisen tutkimus- ja kehittämisohjelma Elsa 2003–2006	6
3	SUOMEN VAMMAISPOLIITTINEN OHJELMA 2010–2015	7
3.1	Kouvolan kaupungin vammaispoliittinen ohjelma	7
4	ESTEETTÖMYYS ERI IHMISRYHMIEN KANNALTA	9
4.1	Liikuntavammaiset	11
4.1.1	Pyörätuolin käyttäjän tilantarve	11
4.1.2	Hissikorin koko	13
4.1.3	Muut liikkumisen apuvälineet	13
4.1.4	Luiskat	14
4.1.5	Luiskan mitoitus	15
4.1.6	Luiskan materiaali	16
4.2	Aistivammaiset	16
4.3	Lyhytkasvuiset	19
4.4	Kehitysvammaiset	20
4.5	Allergiset	20
4.6	Ikääntyneet	21
4.7	Mielenterveysongelmaiset	22
5	ESTEETTÖMYYTEEN LIITTYVÄÄ LAINSÄÄDÄNTÖÄ	23
6	LAKI VAMMAISUUDEN PERUSTEELLA JÄRJESTETTÄVISTÄ PALVELUISTA JA TUKITOIMISTA 3.4.1987/380	27
7	KOUVOLAN ESTEETTÖMYYDEN NYKYTILA	27
7.1	Sisäilman laatu	27
7.1	Koulut ja päiväkodit	29
7.2	Järjestöille/ kotihoidolle suunnatun kyselyn palautteita	29
8	KÄVELYKARTOITUKSET	30

8.1 Kävelykierrokset	30
8.2 Myllykoski	30
8.3 Anjala	31
8.4 Inkeroinen	31
8.5 Kouvola	32
8.6 Elimäki ja Koria	37
8.7 Kuusankoski	39
8.8 Jaala	43
8.9 Valkeala	44
9 KOUVOLAN ESTEETTÖMYYSOHJELMA	45
10 TIIVISTELMÄ	46
11 LÄHTEET	47
12 LIITTEET	50
12.1 Kouvola	50
9.2 Kuusankoski	50
12.2 Myllykoski	50
12.3 Inkeroinen	50
12.4 Anjala	51
12.5 Elimäki	51
12.6 Koria	51
12.7 Jaala	51

